

Timo Anttila

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULUN OPISKELIJOIDEN
SIJOITTAJAKÄYTTÄYTYMINEN

Liiketalouden koulutusohjelma

Taloushallinnon sv

2009

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULUN OPISKELIJOIDEN
SIJOITTAJAKÄYTTÄYTYMINEN

Anttila, Timo Terho Juhani
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
2009
Jullenmaa, Marja-Liisa
UDK: 336.76
Sivumäärä: 44

Asiasanat: sijoitustoiminta, opiskelijat, käyttäytyminen

Tämän opinnäytetyön aiheena oli vertailla Porissa sijaitsevien Satakunnan ammattikorkeakoulun toimialojen opiskelijoiden välisiä eroavaisuuksia sijoittajakäyttäytymisessä.

Tutkimuksen teoriaosaan koottiin lyhyet esittelyt erilaisista sijoitustuotteista sekä sijoittajakäyttäytymisen teoriaa. Nuorten käyttäytymistä sijoittajana käsiteltiin lähinnä aikaisempien tutkimusten pohjalta.

Tutkimus suoritettiin kokonaistutkimuksena strukturoidulla lomakkeella. Kaikille tutkimuksen kohteina olleille opiskelijoille lähetettiin sähköpostitse linkki sähköiseen lomakkeeseen, johon vastattiin internetin välityksellä. Tutkimuksen vastausprosentti (27 %) oli kohtuullinen.

Tutkimuksen päätuloksena havaittiin, että eri toimipisteiden välillä ei ole suuria eroja. Opiskelijat suosivat eniten tilisäästämistä pahan päivän varalle. Opiskelijat eivät uskoneet tuntevansa sijoitustuotteita ja sijoitusmarkkinoita kovinkaan hyvin. Tutkimus antoi viitteitä siihen, että opiskelijat olisivat riskinkarttajia. Tekniikan ja merenkulun opiskelijat olivat hieman riskihakuisempia kuin muiden koulutusohjelmien opiskelijat.

INVESTING BEHAVIOUR OF STUDENTS IN THE SATAKUNTA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anttila Timo Terho Juhani
Satakunta University of Applied sciences
Degree Programme in Business and Administration
2009
Jullenmaa, Marja-Liisa
UDC: 336.76
Number of Pages: 44

Key Words: behavioural finance, investing, students

The purpose of this thesis was to find out the differences in investing behaviour of students in the Satakunta University of Applied Sciences. The research was carried out as structural questionnaire which was sent to all students studying in Pori. The form was sent to students by email and it was to be filled over the internet.

Brief description of investing products and some theory of investing behaviour was dealt in the theory section. Investing behaviour of the young was mostly dealt with earlier researches.

The research was carried out as a total research with structural question form. All subjected students received an email containing a web link to the question form. 27 per cent of the students replied.

The main outcome of the research was that there are no major differences between different programmes. The research revealed that the students favour account saving. Students are mostly saving for the rainy day. Students replied that they are not familiar with investing products and –markets. The research suggests that students avoid taking risk. Technical students seemed to be more ready for risks than other students.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	ERILAISET SIOITUSINSTRUMENTIT	7
2.1	Osakkeet	7
2.2	Johdannaismarkkinat	7
2.3	Joukkovelkakirjalainat	8
2.4	Rahamarkkinasijoitukset.....	8
2.5	Talletukset.....	8
2.6	Kiinteistöt.....	9
2.7	Sijoitusrahastot.....	9
2.8	Vakuutussidonnaiset sijoitukset.....	10
3	SIOITAMISKÄYTTÄYTYMINEN	10
3.1	Riskinsietokyky	10
3.2	Sijoitustilanne	11
3.3	Itseluottamus	11
3.4	Tappiokammo	12
3.5	Intuitio ja mielikuvat.....	12
3.6	Markkinoiden vaikutus	13
4	NUORET SÄÄSTÄJÄNÄ.....	14
5	TUTKIMUSMENETELMÄ	17
5.1	Aiheen valinta ja tutkimuskysymys	17
5.2	Menetelmän valinta ja tutkimusaineiston kerääminen.....	17
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	19
6.1	Taustatietokysymykset.....	20
6.2	Säästämis- ja sijoittamiskysymykset	22
6.3	Sijoittamisintoon vaikuttavia syitä.....	27
6.4	Sijoitusasioiden tunteminen	31
6.5	Tiedonsaanti.....	34
6.6	Riskinsietokyky	35
7	TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	39
7.1	Tutkimuksen tulokset.....	39
7.2	Tutkimuksen reliaabelius ja validius	41
7.3	Jatkomahdollisuudet	42
8	LÄHTEET	43
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

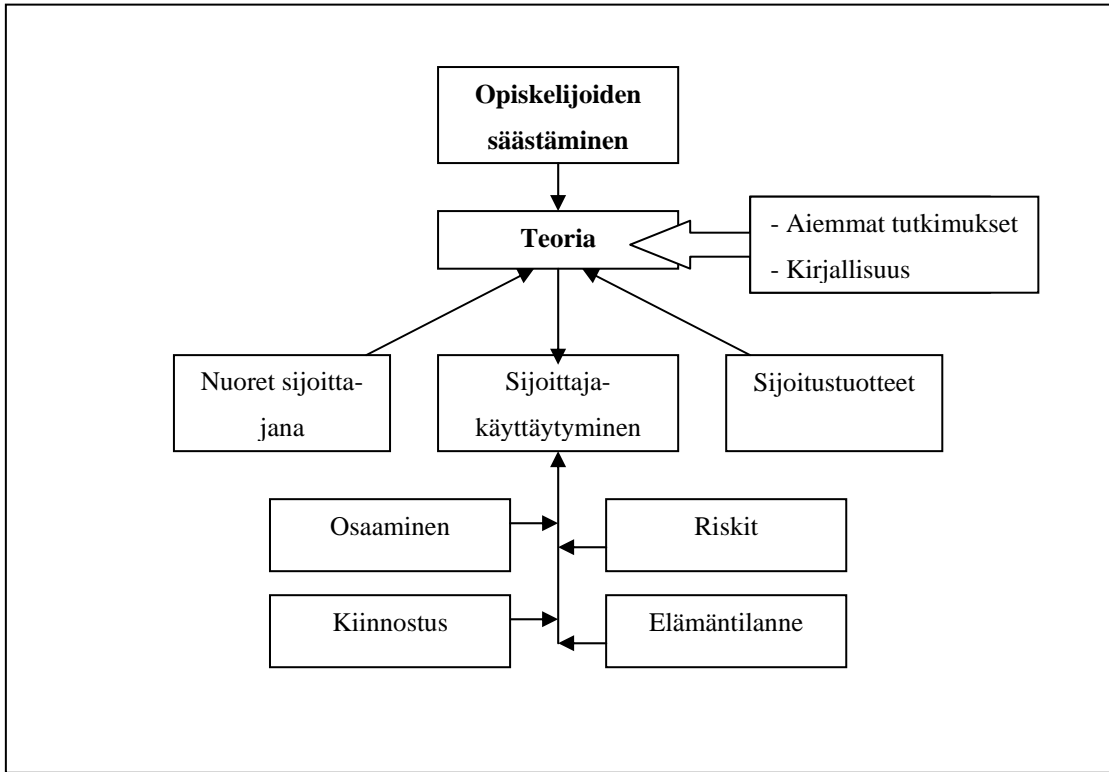
Suomalaisten rahatilanteen suotuisa kehitys sekä laajentunut talousasioiden uutisointi on herättänyt suomalaisissa kiinnostusta taloudenseurantaan. Pankit ja rahoituslaitokset ovat reagoineet kiinnostukseen ja ovat tuoneet säästämisen- ja sijoittamistoimintaa lähemmäs tavallista kuluttajaa. Vaikka luottamusta omaan talouden hyvään tasoon löytyy, maailmantalouden tilanteen ollessa epävarma ihmiset suosivat kuitenkin eniten tilisäästämistä.

Alkuperäinen suunnitelma oli tutkia liiketalouden opiskelijoiden sijoittamiskäyttäytymistä, mutta havaittiin, että muun muassa Oulun seudun ammattikorkeakoulussa oli tehty samanlainen tutkimus. Karjalaisen ja Kerttulan (2005) tutkimus rajoittui ainoastaan heidän oman yksikkönsä opiskelijoiden tutkimiseen. Karjalaisen ja Kerttulan tutkimuksen pohjalta heräsi kysymys siitä, kuinka paljon sijoittamiskäyttäytyminen eroaa Satakunnan ammattikorkeakoulun eri toimialojen välillä. Tutkimuksen kohde rajattiin Porissa sijaitseviin toimialoihin, koska tällöin saatiin muodostettua opiskelijoista yhtenevä joukko sijainnin perusteella. Satakunnan ammattikorkeakoululla on Porissa kolme toimialaa: tekniikka ja merenkulku, liiketoiminta ja kulttuuri sekä sosiaali- ja terveysala.

Tutkimuksen kohderyhmän löydyttyä päätettiin tutkimus järjestää kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Tutkimuksen lähtökohdaksi tutkija uskoi miespuolisten opiskelijoiden ottavan enemmän riskiä ja sijoittavan enemmän kuin naispuoliset opiskelijat. Tämän lähtökohtana on aiemmin tehdyt tutkimukset, joihin palataan teoriaosassa myöhemmin. Sen lisäksi tutkija omatoimisesti oletti, että sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat olisivat vähemmän kiinnostuneita kuin muut opiskelijat. Lähtökohtaisesti oletettiin, että opiskelijoilla olisi suuremman eliniän oletuksen vuoksi mahdollisuus ottaa riskiä, mutta toisaalta opiskelijoiden raha- ja elämäntilanteet eivät välttämättä suosisi pitkäaikaista säästämistä.

Tutkittaessa jotakin aihetta, tarvitsee ottaa selville, mitä aiheesta on jo tutkittu

(Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 68). Pohdittaessa syitä ihmisten sijoittamiskäyttäytymiseen voidaan löytää aikaisempien tutkimusten ja teorian pohjalta muutama seikka, joilla tuntuisi olevan eniten vaikutusta. Sijoittamiskäyttäytymiseen vaikuttaa ennen kaikkea osaaminen, sijoittamisen riskit, opiskelijoiden elämäntilanne, ihmisten yleinen käyttäytyminen sekä tietysti kiinnostus. (kuvio 1).

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Tämän opinnäytetyön rakenne mukailee kuvion 1 teoreettista viitekehystä: aluksi esitellään sijoitustuotteet sekä sijoittamiskäyttäytymisen teoriaa. Sen jälkeen esitellään aikaisempien tutkimusten pohjalta nuorten sijoittajakäyttäytymistä sekä tämän tutkimuksen menetelmät perusteluineen. Luvussa 6 esitellään saadut vastaukset ja luvussa 7 pohditaan ja tehdään päätelmiä sekä saatujen vastausten että aikaisempien tutkimusten perusteella.

2 ERILAISET SIJOITUSINSTRUMENTIT

Eri sijoitusinstrumentteja voidaan jakaa eri tavalla, esimerkiksi jako suoriin ja välillisiin sijoituksiin. Suoriin sijoituskohteisiin luetaan rahamarkkinasijoitukset, talletukset, kiinteistöt, osakkeet ja joukkolainat. Välillisiä sijoituskohteita ovat sijoitusrahastot ja vakuutussidonnaiset sijoituskohteet. (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2002, 87.)

2.1 Osakkeet

Arvopaperikaupan perustana on osake. Osake on osuus, jonka kautta sijoittaja haluaa osallistua tietyn yrityksen liiketoiminnan riskeihin ja tuottoihin. Yrityksellä ei ole velvoitetta ostaa osakkeita takaisin eikä maksaa tuottoja. Suomalaisten osakkeiden säännöt on määritelty osakeyhtiölaissa. (Anderson & Tuhkanen 2004, 119-220.)

Yleensä sijoittajat ostavat osakkeita saadakseen parempaa tuottoa kuin korko- tai muilta sijoitusmarkkinoilta. Osakkeisiin sijoittaminen on aina riskisijoitus, eikä mahdollista tuottoa voi tietää etukäteen. Osakkeisiin liittyy erilaisia riskejä; markkinariski, yritysriski sekä likviditeettiriski. (Lindström 2005, 39-42.)

2.2 Johdannaismarkkinat

Nimensä mukaisesti johdannaismarkkinoilla käydään kauppaa muista sijoitusinstrumenteista johdetuilla johdannaisilla, joiden kohde-etuutena voi olla osake, valuutta tai vaikkapa raaka-aine. Johdannaismarkkinoilla voi ostaa oikeuden hankkia tiettyä kohde-etuutta tiettyinä aikana tiettyyn hintaan. Yleensä kohde-etuudet eivät vaihda omistajaa, vaan sijoittajalle maksetaan markkinahinnan ja sovitun hinnan välinen erotus. Erilaisia johdannaisia ovat muun muassa optiot, warrantit, termiinit sekä futuurit. (Kallunki ym. 2002, 109-110.)

2.3 Joukkovelkakirjalainat

Joukkovelkakirjalainat ovat pitkäaikaisia vieraan pääoman instrumentteja; toisin sanoen joukkolainat ovat yritysten tai yhteisöjen liikkeellelaskemia velkakirjoja. Sijoittajalle on tarjolla paljon ominaisuuksiltaan hieman erilaisia joukkovelkakirjoja, kuten obligaatioita, debentureja, yrityslainoja, pääomalainoja, vaihtovelkakirjoja sekä optiolainoja. Valtion liikkeellelaskemat velkakirjat mielletään yleensä pääoman suhteen riskittömiksi sijoituksiksi, jolloin niiden tuoma tuottoakin on pienempi. Joukkolainojen tuotto voi olla sidottu kiinteään korkoon, vaihtuvaan korkoon (esimerkiksi Euriboriin sidottuun korkoon), tai erilaisiin osakekursseihin sekä indekseihin sidottuihin tuottoihin. Joukkolainoja ostetaan joko liikkeellelaskijoilta tai jälkimarkkinoilta. (Anderson & Tuhkanen 2004, 171-178; Kallunki ym. 2002, 90-91.)

Joukkovelkakirjalainoihin sijoittaessa tulee sijoittajan perehtyä velallisen luottoluokitukseen. Luottoluokitus määrittää lainan korkotason. Sijoittajan riski siis liittyy velallisen kykyyn maksaa luotto takaisin. Jos sijoitushorisontti on pitkä, sijoittaja voi ottaa suurempaa riskiä tilisäästämiseen verrattuna sijoittamalla pääomaturvattuun indeksilainaan. Indeksilainan korkona käytetään yleensä jotakin tiettyä viiteindeksiä. (Anderson & Tuhkanen 2004, 174-194.)

2.4 Rahamarkkinasijoitukset

Rahamarkkinasijoitukset ovat sijoittajan kannalta lähes riskittömiä sijoitustuotteita. Rahamarkkinasijoitukset ovat ns. lyhyen koron sijoituksia eli niissä sijoitetaan sijoitustodistuksiin, joiden juoksuaika on hyvin lyhyt. Käytännössä piensijoittaja voi sijoittaa rahamarkkinasijoituksiin vain erilaisten korkorahastojen kautta. (Kallunki ym. 2002, 88.)

2.5 Talletukset

Talletuksina ajatellaan yleensä pankkitalletuksia joko käyttelytileille, säästötileille tai määräaikaisille sijoitustileille. Käytännössä kolmesta vaihtoehdosta pienituottoisin on käyttelytili, joka nimensä mukaisesti on tarkoitettu päivittäisten raha-asioiden hoi-

tamiseen. Säästötileille pankit antavat yleensä parempaa korkoa kuin käyttötilille. Koron määrä saattaa vaihtua esimerkiksi nostokertojen tai sijoitetun summan mukaan. Säästötileillä saattaa olla esimerkiksi nostorajoituksia. Yleensä tuottoisin talletustili on määräaikainen talletustili. Määräaikaisessa talletustilissä varat sijoitetaan määräajaksi tietyllä korolla. Jos määräaikaisen tilin haluaa lopettaa ennen eräpäivää, joutuu siitä yleensä maksamaan purkamiskuluja. (Kallunki ym. 2002, 88.)

Talletukset ovat säästämisseläktorilla suosituin säästämisen muoto (Suomen Pankki 2008). Talletuksiin säästäminen on suosittua, koska se on helppoa sekä vaivatonta ja sen lisäksi suomalaisissa pankeissa on olemassa talletussuoja, joka takaa talletetun pääoman takaisin saamisen tiettyyn rajaan asti (kirjoitushetkellä 50 000 euroa).

2.6 Kiinteistöt

Yleensä sijoituskirjallisuus painottuu arvopaperimarkkinoilla tapahtuvan sijoittamisen käsittelyyn. Vaikka kiinteistöjen, erilaisten toimi- tai asuintilojen tai metsämaan omistaminen saattaa olla pitkällä aikavälillä vakaata ja tuottoisaa, niin niihin liittyy erityispiirteitä, jotka vaikuttavat sijoitusten houkuttelevuuteen. Yleensä kiinteistöjen hankintahinta on varsin korkea sekä niiden muuttaminen rahaksi ei välttämättä käy nopeasti. Kiinteistösiioitustoiminta vaatii oman alansa asiantuntemusta. (Kallunki ym. 2002, 107-109.)

2.7 Sijoitusrahastot

Sijoitusrahasto on erilaisiin arvopapereihin sijoittava rahasto. Rahaston omistajaksi pääsee ostamalla osuuden tai osuuksia. Rahastonhoitajat sijoittavat rahaston varoja ennalta päätetyn sijoituspolitiikan mukaisesti. Rahastoja on monia erilaisia; korkorahastot sijoittavat yritysten ja julkisyhteisöjen liikkeellelaskemiin joukkolainoihin, osakerahastot sijoittavat osakkeisiin, yhdistelmärahastot sijoittavat sääntöjensä puitteissa sekä osake- että korkomarkkinoille. Edellä mainittujen lisäksi on olemassa erikoisrahastoja, jotka sijoittavat esimerkiksi eettisiin perustein, absoluuttista tuottoa tavoitellen tai vaikkapa muihin rahastoihin. (Kallunki ym. 2002, 125–133.)

Sijoitusrahastot ovat osakesäästäjälle varsin hyvä vaihtoehto, sillä säästämällä rahastoihin saa pienelläkin summalla hyvän, ammattilaisen tekemän hajautuksen. (Anderson & Tuhkanen 2004, 287-288).

2.8 Vakuutussidonnaiset sijoitukset

Vakuutussidonnaiset tuotteet vaikuttavat rahastojen tapaan välillisesti korko- ja osakemarkkinoille. Vakuutussidonnaiset tuotteet voidaan jakaa karkeasti kahteen eri luokkaan: säästö- ja sijoitusvakuutukset sekä eläkevakuutukset. Vakuutussidonnaisien tuotteiden etu verrattuna rahastosijoituksiin on verotuksessa. Vakuutettu voi tiettyin rajoituksin vähentää omansa tai puolisonsa eläkevakuutusmaksut verotuksessa. (Kallunki ym. 2002, 117-125.; Pörssisäätiö 2008, 12.)

3 SIJOITTAMISKÄYTTÄYTYMINEN

Käyttäytymiseen sijoittamistilanteessa vaikuttaa monet eri asiat. Sijoittajan henkilökohtaisilla ominaisuuksilla on suuri vaikutus; hänen sijoittamishistoriallansa, elämäntilanteellansa sekä jopa sijoittajan sukupuolella on merkitystä sijoitustilanteessa. Sen lisäksi, kun on kyse ihmisten toiminnasta, käyttäytyminen ei aina ole rationaalista. Ihmisten odotetaan käyttäytyvän mahdollisimman järkevästi, mutta tunteiden tullessa peliin järkevyyden hämärtyy. Tunteista ennen kaikkea itseluottamus ja pelko vaikuttavat vahvasti sijoituspäätöksissä. Testien mukaan tunneherkkyyden vähäisyys antaa paremmat tulokset sijoitusmarkkinoilla. Yleisesti ajatellaan, että naiset ovat tunneherkempiä kuin miehet. (Puttonen 2001, 132; Huusko 2006.)

3.1 Riskinsietokyky

Ehkä kaikkein tärkein vaihe sijoituspäätöstä tehtäessä on tunnistaa sijoittajan riskinsietokyky. Kansankielessä riskinsietokyky tarkoittaa sijoittajan kykyä ottaa vastaan tappiot; toiset sijoittajat eivät hätkähdä suuristakaan kurssien notkahduksista toisten

ollessa hermoraunioita jo pienistäkin vaihteluista. Riskinsietokyvyn pienuus tai suuruus on henkilökohtaisia asioita eikä voida sanoa kummankaan olevan toista huonompi. Sijoittajan tulee kuitenkin asettaa omat tuotto-odotuksensa tasapainoon oman riskinsietokykynsä kanssa, sillä yleensä suurempi tuotto tarkoittaa myös suurempaa riskiä. (Kallunki ym. 2002, 23-24.)

Tutkimusten mukaan miessijoittajat ottavat enemmän riskiä kuin naissijoittajat ja käyvät myös enemmän aktiivisesti kauppaa kuin naiset. Yllättävää kyllä, naissijoittajien tuotot ovat hieman parempia kuin miessijoittajien, mutta tämä johtunee naisten pitempiaikaisesta ja maltillisemmasta sijoittamistyylistä. (Puttonen 2001, 128; Huusko 2006.)

3.2 Sijoitustilanne

Toinen sijoittamisen lähtökohta, jota sijoittajan tulee miettiä, on sijoitustilanne. Sijoitustilanteessa tulee pohtia, kuinka pitkäksi ajaksi on valmis sijoittamaan ja miten sekä nykyinen elämäntilanne että mahdollinen elämäntilanteen muutos vaikuttaa sijoituspäätöksen tekemiseen; ei välttämättä kannata sijoittaa suuria summia korkean riskin sijoituksiin, jos tietää tarvitsevänsä välttämättä kyseiset rahat kuukauden päästä. (Kallunki ym. 2002, 41.)

3.3 Itseluottamus

Itseluottamus on yksi asia, joka heikentää rationaalisia päätöksiä. Kuten edellä todettiin, miehet ovat yleensä luottavaisempia itseensä kuin naiset ja siksi ottavat enemmän riskiä. Ihmiset uskovat omiin kykyihinsä liikaa monista eri syistä; nykyajan informaatioyhteiskunnassa tiedon määrä on lähes rajaton, joten sijoittajat uskovat tietävänsä ja ymmärtävänsä markkinoista enemmän kuin oikeasti tietävät ja ymmärtävät; ulkoisten voimien vaikutus osakkeiden kursseihin tuntuu unohtuvan; ihmisillä on tapana unohtaa kokemansa tappiot ja muistaa saamansa voitot. Mitä enemmän sijoittaja saa positiivista sijoittamiskokemusta, sitä enemmän hän uskoo omiin kykyihinsä. Huonoin mahdollinen yhdistelmä on siis hieman kokemusta omaava sijoittaja, jonka sijoitukset ovat osuneet kohdalleen (tappioitahan ei muistella). Kun aktiivisesta kau-

pankännistä unohdetaan tai laitetaan ulkoisten vaikutusten piikkiin tappiot ja laskeetaan kaikki voitot oman kyvyn ansioksi, itseluottamuksella on tapana kasvaa ja kun itseluottamus kasvaa, riski tehdä huono päätös kasvaa samalla. (Puttonen 2001, 117-129.)

3.4 Tappiokammo

Puttosen mukaan (2001, 140) myös faktalla, että suurin osa ihmisistä inhoaa tappioita, on merkitystä sijoituspäätöksissä. Eräässä tutkimuksessa koeryhmälle annettiin kaksi vaihtoehtoa:

1. 80 % mahdollisuus voittaa 4000 ja 20 % mahdollisuus jäädä nolville
2. 100 % mahdollisuus voittaa 3000

80 % vastaajista valitsi jälkimmäisen vaihtoehdon. Kun kysymyksen asettelua vaihdettiin ja koeryhmän vaihtoehdoiksi annettiin:

1. 80 % mahdollisuus hävitä 4000 ja 20 % mahdollisuus jäädä nolville
2. 100 % mahdollisuus hävitä 3000

Tällä kertaa 92 % vastaajista halusi valita ensimmäisen vaihtoehdon. Näistä kahdesta kysymyksestä voidaan päätellä, että tuotosta puhuttaessa ihmiset valitsevat mieluummin varman tuoton ja kaihtavat riskiä, mutta tappion ollessa kyseessä ihmiset ottavat mieluummin riskin, jos on mahdollisuus selvitä tappioita.

Tappiokammosa ja päätöksenteon katumista ehkäistään myös pitämällä sijoitukset, vaikka niiden arvo on laskenut huomattavasti. Ihmiset tuntuvat ajattelevan, että jos tappiota ei realisoitu, se ei oikeastaan ole edes tappiota. Joissakin tapauksissa tappiollisten sijoitusten pitäminen on järkevää, mutta jos aikoo jatkaa kaupankäyntiä sijoitusmarkkinoilla, on hyvä pitää mielessä, että tappiot voi vähentää verotuksessa. Kurssitappioita on myös helpompi selitellä kotona ja kavereille, kun sijoitusten lasku näkyy vain paperilla. Jos kurssi joskus vielä nousee, sijoittajan on helppo todeta jälkiviisaasti ”Tiesin, että kurssi tulee nousemaan”. (Puttonen 2001, 141–143.)

3.5 Intuitio ja mielikuvat

Harvardissa työskentelevän professori David Laibsonin mukaan suurin osa ihmisistä

sijoittaa intuition perusteella. Hänen mukaansa edes valistus ei vaikuta ihmisten käyttäytymiseen, vaan ihmisillä on tapana tuntea tuttu asia turvalliseksi ja vieras vaaralliseksi. Tällaisessa ajattelutavassa on yleisesti ottaen hyviä puolia, mutta sijoittamistoimintaan se ei sovi, sillä esimerkiksi osakemarkkinoilla kaikkien tunteman yrityksen osakkeet eivät välttämättä ole riskittömiä. (Heiskanen 2008.)

Ihmisten mielikuviin vaikuttaa paljon erilaisia asioita; yrityksen logo, mainokset tai ihmisten huhut vaikuttavat, kun muodostetaan mielikuva jostakin. Sijoittajat saattavat tehdä päätöksiä sen pohjalta, millainen mielikuva heillä on kyseisestä asiasta. (Huusko 2006.)

Terhi Vierola (2009, 31–33) käsitteli pro gradu – tutkielmassaan niin sanottua Home bias – ilmiötä, joka tarkoittaa sijoittajien tyytymistä kotimaisiin osakkeisiin. Kotimaiset osakkeet tuntuvat sijoittajista tutuilta ja turvallisilta, vaikka sijoittajilla ei olisikaan muita parempaa tietoa osakkeen tulevaisuudesta. Sijoittajat arvioivat tuntevansa kotimaiset osakkeet paremmin kuin ulkomaiset.

3.6 Markkinoiden vaikutus

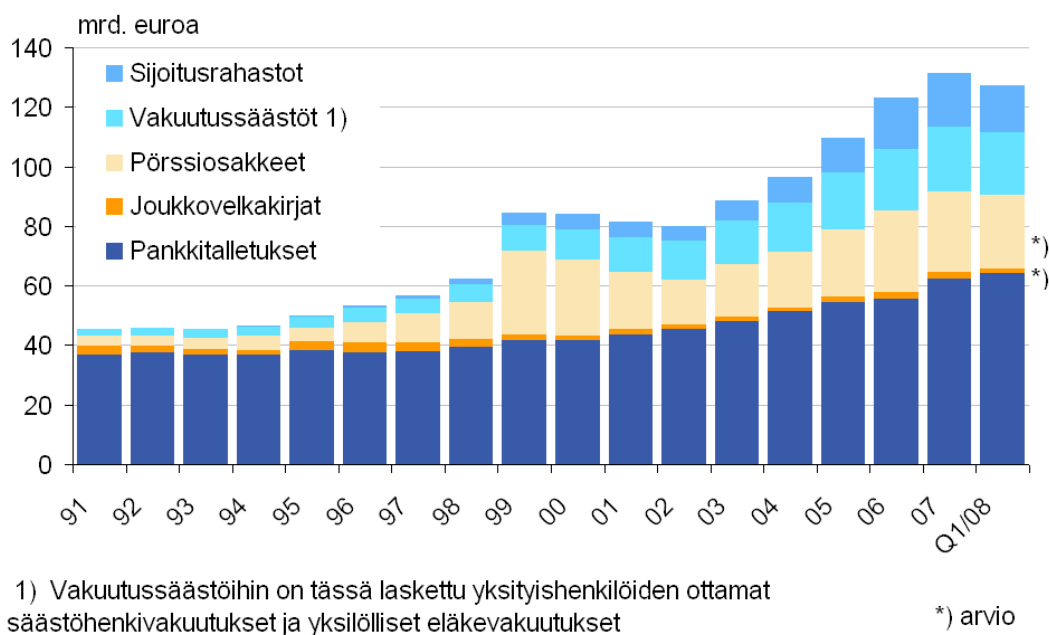
Ihmisten osto- ja myyntipäätösten takana saattaa olla asioita, jotka eivät edes liity kyseiseen yritykseen mitenkään. Ihmisten ollessa laumasieluja on helppo ostaa tai myydä kun muutkin niin tekevät. Ihmisillä saattaa olla myös epärealistisia odotuksia kurssien tai taloudellisen kehityksen suhteen kuten kävi vuosituhannen vaihteen teknologiakuplassa. (Lindström 2005, 57–59.)

Helsingin kauppakorkeakoulun rahoituksen professori Matti Keloharjun mukaan psykologia ohjaa sijoituspäätöksiä etenkin lyhyellä aikavälillä. Jyrkän nousu- tai laskupäivän jälkeen kaupankäynti yleensä vilkastuu, vaikka osakkeista ei olisikaan saatu uutta informaatiota. Sijoittajissa on olemassa kahta eri pääsuuntaa; toiset myötäilevät markkinoita ja ostavat nousijoita, laskijoiden joutuessa myyntiin; toinen pääsuunta on vastavirtaan sijoittajat, jotka ostavat laskijoita ja myyvät nousijoita. Pitkän aikavälin kuluessa markkinamyötäläjät ovat yleensä menestyneet paremmin kuin vastavirtaan uivat. (Marttila 2000.)

Ihmisillä on myös tapana katsoa ja uskoa liikaa historiaan. Esimerkiksi rahastosijoituksissa ihmisillä on tapana valita rahasto sen mukaan, kuinka se on pärjännyt aikaisemmin. (Heiskanen 2008.)

4 NUORET SÄÄSTÄJÄNÄ

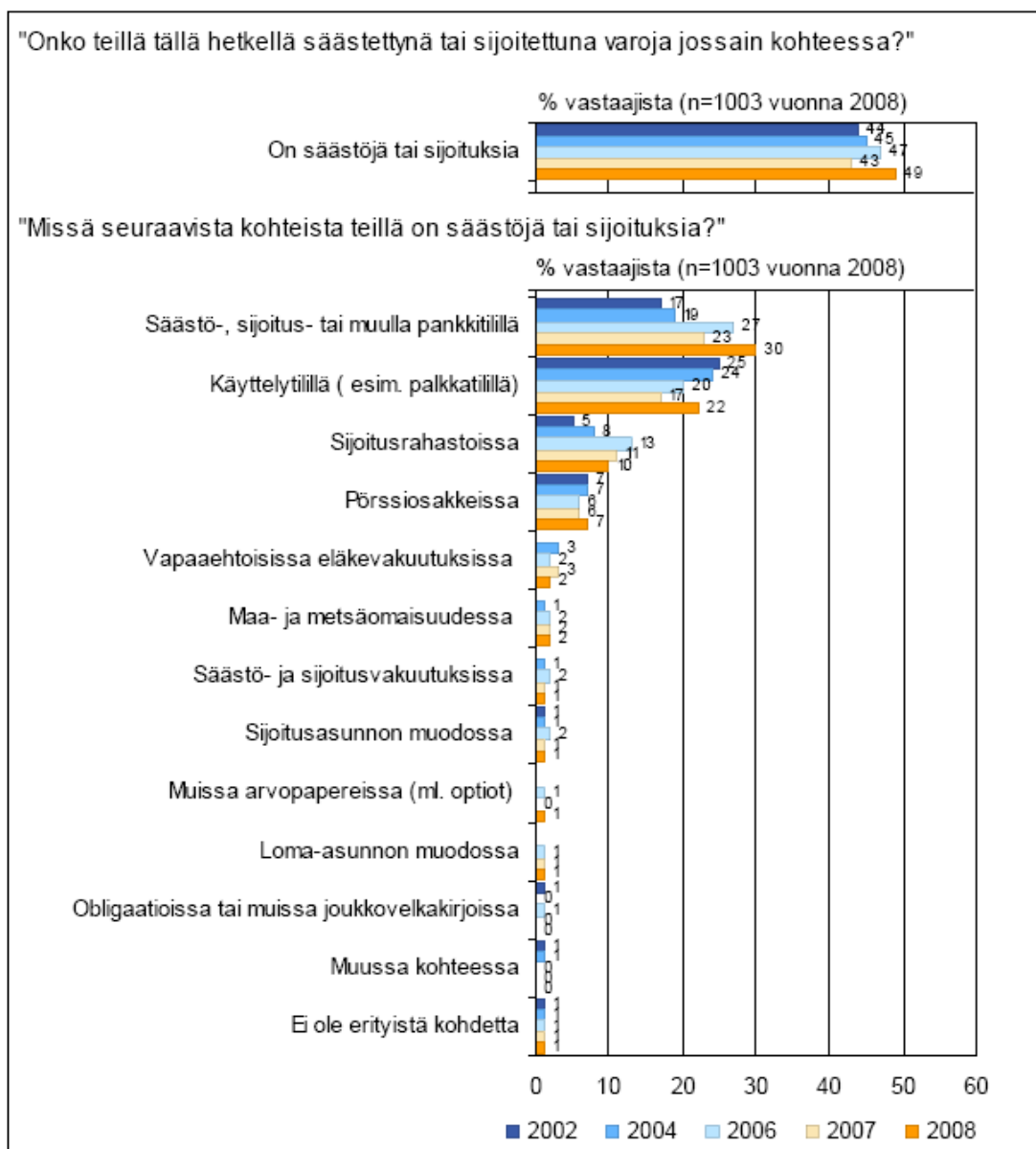
Finanssialan keskusliiton tutkimuksen (2008a) mukaan kotitalouksilla oli käytössään 127 miljardia euroa rahoitusvaroja. Taloudellinen epävarmuus ja osakkeiden markkina-arvojen lasku laittoi kotitaloudet siirtämään sijoituksiaan turvallisempiin kohteisiin. Pitkällä aikavälillä kotitalouksissa on herännyt mielenkiinto talletusten lisäksi myös muita säästämis- ja sijoittamistuotteita kohtaan, kuten kuvioista 2 voidaan havaita. Syynä tähän on varallisuuden kasvu sekä tuotteiden lisääntynyt tarjonta.

Kuvio 2. Kotitalouksien rahoitusvarat (Finanssialan keskusliitto. 2008a. 4)

Finanssialan keskusliiton julkaiseman Nuorisotutkimuksen (2008b, 33-36) mukaan 49 % suomalaisista nuorista on varoja säästössä (koko väestöstä 55 % on säästöjä). 30 % vastaajista ilmoitti, että heillä on säästöjä säästötileillä. Rahastojen suosio on laskenut 2006 vuodesta ja nyt vain 10 % ilmoitti sijoittavansa rahastoihin (2006: 13

%). Nuorista vain noin 7 % sijoittaa pörssiosakkeisiin. (kuvio 4)

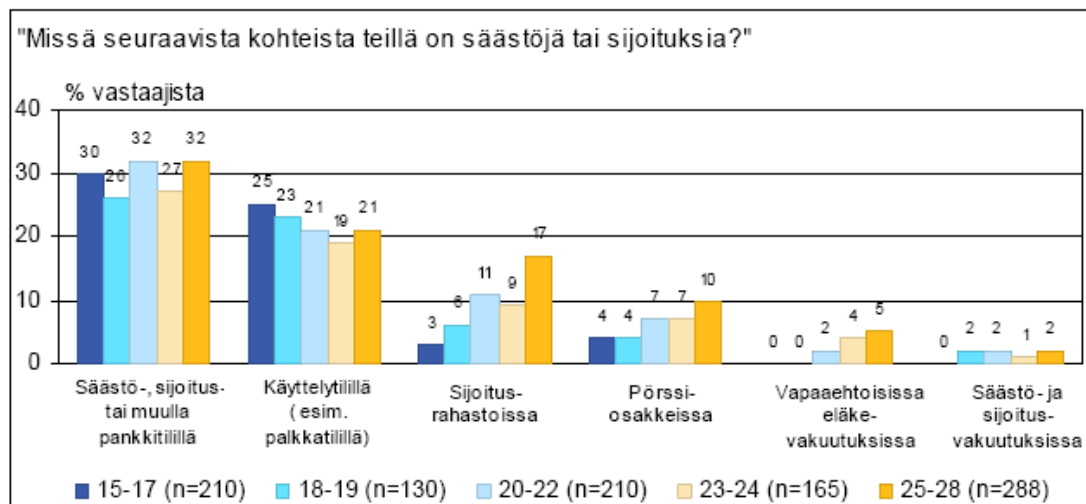

Kuvio 3. Nuorten nykyiset säästöt. (Finanssialan keskusliitto 2008b, 33.)

Kun tarkastellaan nuorten sijoittamis- ja säästämisaktiivisuutta ikäryhmittäin huomataan, että valtakunnallisesti 25–28 – vuotiaiden keskuudessa säästäminen on yleisintä. Loogisin selitys tähän on se, että 25-28 – vuotiaat ovat jo paremmin mukana työelämässä ja heille kertyy omaisuutta nopeammin kuin nuoremmille. 25-28 -vuotiaat suosivat erityisesti sijoitusrahastoja muita nuoria enemmän (kuvio 4).

Kuviossa 4 on havaittavissa nuorten elämäntilanteiden vaikutus säästämiseen ja si-

joittamiseen. 15-17 -vuotiailla ei yleensä ole vielä niin paljon menoja kuin vanhemmilla, kun taas esimerkiksi 23-24 -vuotiaat ovat aloittamassa omaa elämää ja käyttävät säästöjään sen perustamiseen.

Kuvio 4. Nuorten säästöt ja sijoitukset. (Finanssialan keskusliitto 2008b, 34.)

Oulun seudun ammattikorkeakoulussa vuonna 2005 tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin opiskelijoiden sijoittajakäyttäytymistä ja tietämystä eri säästömahdollisuuksista. Tutkimus osoitti, että liiketalouden opiskelijoilla on melko hyvä tietämys osake- ja rahastosäästämisestä ja että he tuntevat erilaiset sijoitusinstrumentit kohtuullisen hyvin. Oulun seudun ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoilla ei kuitenkaan suurimmalla osalla ole itsellään sijoituksia osakkeissa tai vastaavissa vaan varoja on säästetty eniten erilaisille tileille ja rahastoihin. Tutkimus osoitti, että opiskelijat ovat riskinkarttaji, mikä saattaa olla selitettävissä sillä, että 71 prosenttia vastanneista oli naisia. Tutkimuksesta selvisi, että suurimmat esteet sijoittamiselle ovat rahan ja tiedon puutteet. (Karjalainen & Kerttula 2005.)

Myös Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulussa on tutkittu nuorten sijoituskäyttäytymistä. Tutkimuksessa selvisi, että sijoittamiskäyttäytyminen vaihtelee iästä riippumatta; tulojen kasvaessa säästäminen ja sijoittaminen lisääntyvät. Tutkimuksessa paljastui myös, että nuorilla on potentiaalia säästämiseen ja sijoittamiseen kunhan heihin otettaisiin yhteyttä pankin taholta entistä tiiviimmin. (Pellikka 2006.)

Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa opiskellut Eija Järvimäki (2008) teki opinnäy-

tetyönään analyysin nuoresta säästäjäasiakkaasta Nordeassa. Hän tutki 500 Mäntsäläläisen Nordea-pankin 20-34 -vuotiasta asiakasta ja huomasi, että vain neljäsosa vastanneista ilmoitti, että heillä ei ole säästöjä tai sijoituksia. Iän mukaan ryhmiteltynä 24-29 -vuotiailla oli vähiten säästöjä, kun nuoremmilla oli jonkin verran ja vanhemmilla vielä enemmän säästöjä.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

5.1 Aiheen valinta ja tutkimuskysymys

Tutkimuksen aihepiiri löytyi oman kiinnostuksen ja työharjoittelupaikassa opittujen tietojen kautta. Perehdyttäessä valittuun aiheeseen tarkemmin, huomattiin, että vastaavanlaisia tutkimuksia oli tehty jo aikaisemmin. Jos tutkija toteaa, että hänen valitsemansa aihe ei tuo mitään uutta tietoa tai se ei ole mitenkään merkittävä, hänen tulee muokata aihetta tai valittava uusi (Hirsjärvi ym. 2008, 68-69). Löysin tutkimukseen uuden näkemyksen valitsemalla tutkimuksen kohteeksi eri toimialojen opiskelijat. Johtoajatuksesi ja tutkimuskysymykseksi muotoutui, miten eri alojen opiskelijoiden sijoittamis- ja säästämiskäyttäytyminen eroavat toisistaan.

Tutkimuksen aihetta rajattiin käsittelemään arvopaperi- ja tilisäästämistä, koska oletettavasti tutkimuksen kohderyhmän ikäisillä ei vielä monellakaan ole esimerkiksi sijoitusasuntoja tai -metsää (kuvio 3).

5.2 Menetelmän valinta ja tutkimusaineiston kerääminen

Koska tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa säästämisen- ja sijoittamistoimintaa yleisellä tavalla ja suuresta aineistosta, tutkimuksen menetelmäksi sopi parhaiten kvantitatiivinen kyselytutkimus. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa päätelmien teko perustuu tilastolliseen analyysiin (Hirsjärvi ym. 2008, 136) ja se tuntui tässä tutkimuksessa ainoalta mielekkäältä vaihtoehdolta. Jos menetelmäksi olisi valittu kvalitatiivinen tutkimus, tutkimuksessa ei olisi päästy haluttuun lopputulokseen eli yleisku-

van kartoittamiseen.

Koska Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijoista ei ole kerätty vastaavaa materiaalia aiemmin, ainoaksi vaihtoehdoksi jäi kerätä tarvittava aineisto itse. Koska tutkimus koski Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijoita, tutkimukselle jouduttiin anomaan tutkimuslupaa ammattikorkeakoulun kehitysjohtajalta. Tutkimuslupaa anottiin 3.3.2009 ja lupa saatiin 11.3.2009.

Aineiston keräämiseksi päätettiin järjestää strukturoitu kysely, joka toteutettiin internetissä. Kyselyyn johtava linkki saatekirjoituksineen (Liite 1) lähetettiin kaikille opiskelijoille ryhmäsähköpostina 2.4.2009. Lähettämällä ryhmäsähköpostia tavoitettiin 2815 opiskelijaa. Vastausaika, jota ei haluttu antaa liikaa, kyselyssä oli 12.4.2009 asti. Syynä pienehköön vastausaikaan oli uskomus siitä, että opiskelijat saavat niin paljon sähköpostia, että jos he eivät vastaa muutaman päivän sisällä kyselyn saamisesta, he eivät vastaa kyselyyn ollenkaan. Opiskelijoilta kysytyt kysymykset löytyvät liitteestä 2.

Kyselyn järjestämiseen käytettiin Satakunnan ammattikorkeakoulun tarjoamaa TheQuestions -kyselyntekoalustaa, jonka käyttöön perehdyttiin. TheQuestions -alustan hyviä puolia on sen helppokäyttöisyys ja se, että kyselyn tulokset saadaan ajettua helposti käsiteltävään muotoon Microsoft Excel – ohjelmaan. Kyselyn vastauksia tutkittiin pääsääntöisesti Pivot-menetelmällä.

Yksi strukturoidun web-kyselyn huonoista puolista on Hirsjärven (2008, 190) mukaan se, että vastaajien suhtautumista kyselyyn ei voida selvittää eli ei ole mahdollista saada selville vastaajien vastausten todenperäisyyttä. Järjestettäessä kyselytutkimusta etenkin internetin välityksellä ei pystytä toteamaan pitävätkö vastaukset paikkaansa. Tällaisen kyselyn järjestäminen absoluuttisen oikeilla vastauksilla on mahdotonta, koska osassa vastauksista kysytään vastaajan omia mielipiteitä ja mielikuvia. Sen lisäksi eksaktin faktatiedon hankkiminen toisten ihmisten sijoituksista ja säästöistä rikkoisi muun muassa pankkisalaisuuslakia. Tällaista tutkimusta tehdessä liika skeptisyys tulee jättää taka-alalle ja uskoa ihmisten rehellisiin vastauksiin. Verrattaessa tutkimuksen tuloksia aiempiin tutkimuksiin voidaan todeta, että tulokset ovat pääpiirteissään samankaltaisia kuin aiemmat tutkimukset, joten ei ole syytä epäillä

tutkimuksen aitoutta ja todenperäisyyttä.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kysely lähetettiin 2815 opiskelijalle, jotka jakaantuivat suurin piirtein tasan eri toimipisteiden välille; kysely tavoitti 917 liiketoiminnan ja kulttuurin, 957 tekniikan ja merenkulun sekä 941 sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijaa. Kyselyyn saatiin vastauksia 754 kappaletta, joista kaksi vastausta jouduttiin hylkäämään puutteellisten tietojen takia. Sekä liiketalouden että sosiaalialan opiskelijoista kyselyyn vastasi 268 opiskelijaa per toimipiste. Tekniikan opiskelijoilta saatiin 216 vastausta. Vastausprosentti kaikissa toimipisteissä oli samankaltainen; ahkerimmin kyselyyn vastasivat liiketalouden opiskelijat (29 %) kokonaisvastausprosentin ollessa 27 %. Tekniikan opiskelijoiden vastausprosentti oli 23 % ja sosiaalialan 28 %. Taulukosta 1 voidaan päätellä, että naisopiskelijat olivat vastausalttiimpia kaikilla toimialoilla. Vastanneiden opiskelijoiden sukupuolijakauma eroaa kyselyn saaneiden sukupuolijakaumasta jonkin verran, mutta tämän tutkimuksen tuloksia voidaan kuitenkin pitää luotettavana, sillä erot ovat pääasiassa alle 20 prosentin kokoluokkaa. Tässä taulukossa on käytetty yleisesti käytössä olevia lyhenteitä SoTePo (Sosiaali- ja terveystieteet, Pori), TekPo (Tekniikka ja merenkulku, Pori) sekä LiPo (Liiketoiminta ja kulttuuri, Pori).

Taulukko 1. Vastaajien ja kyselyn saaneiden vertailu.

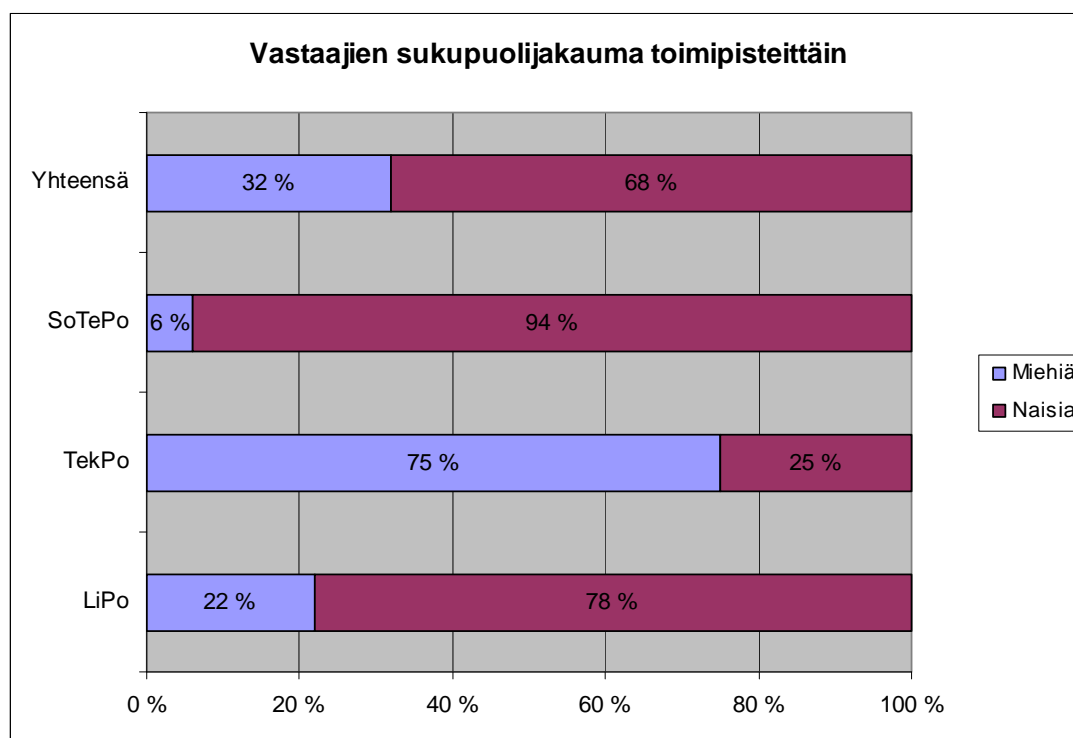
Opiskelijoita					
	Miehet	%	Naiset	%	Yhteensä
LiPo	385	42 %	532	58 %	917
TekPo	799	83 %	158	17 %	957
SoTePo	99	11 %	842	89 %	941
Yhteensä	1283	46 %	1532	54 %	2815

Vastanneita

	Miehet	%	Naiset	%	Yhteensä	Vastaus%
LiPo	60	22 %	208	78 %	268	29 %
TekPo	163	75 %	53	25 %	216	23 %
SoTePo	17	6 %	251	94 %	268	28 %
Yhteensä	240	32 %	512	68 %	752	27 %

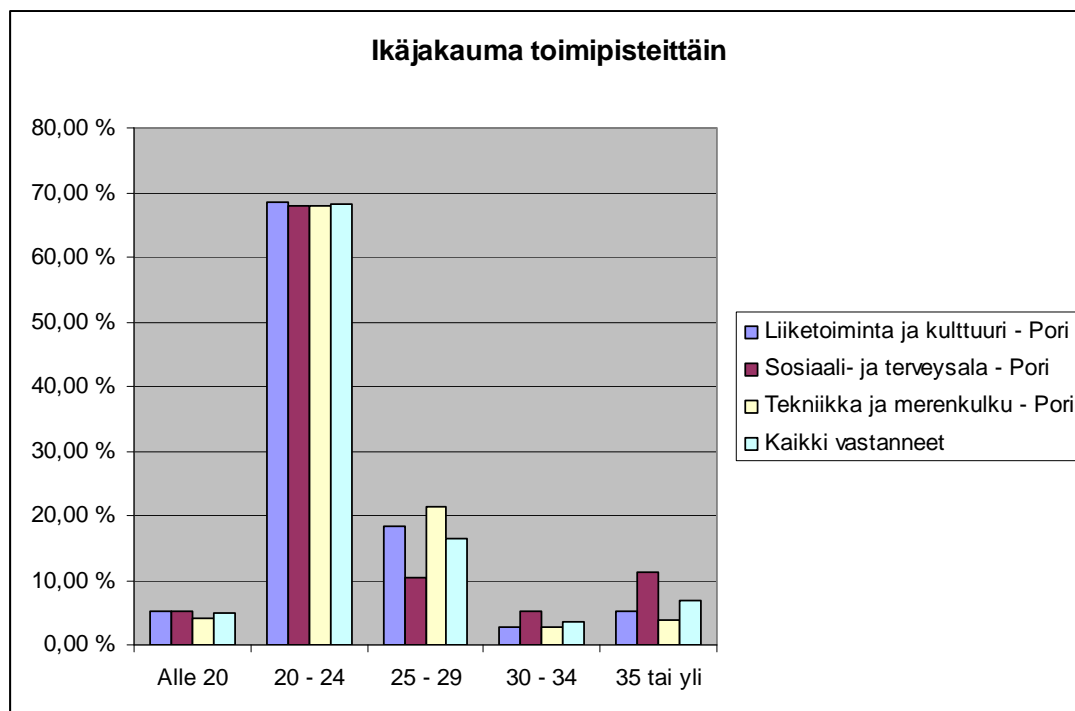
6.1 Taustatietokysymykset

Taustatietoina tutkittavilta kysyttiin ikää, sukupuolta, toimipistettä sekä kuukaudessa käytössä olevaa rahasummaa (mitä jää jäljelle pakollisten menojen jälkeen). Kuvios-
ta 5 on nähtävissä, että suurin osa (68 %) kyselyyn vastanneista oli naisia.

Kuvio 5. Vastajien sukupuolijakauma toimipisteittäin. (n=752)

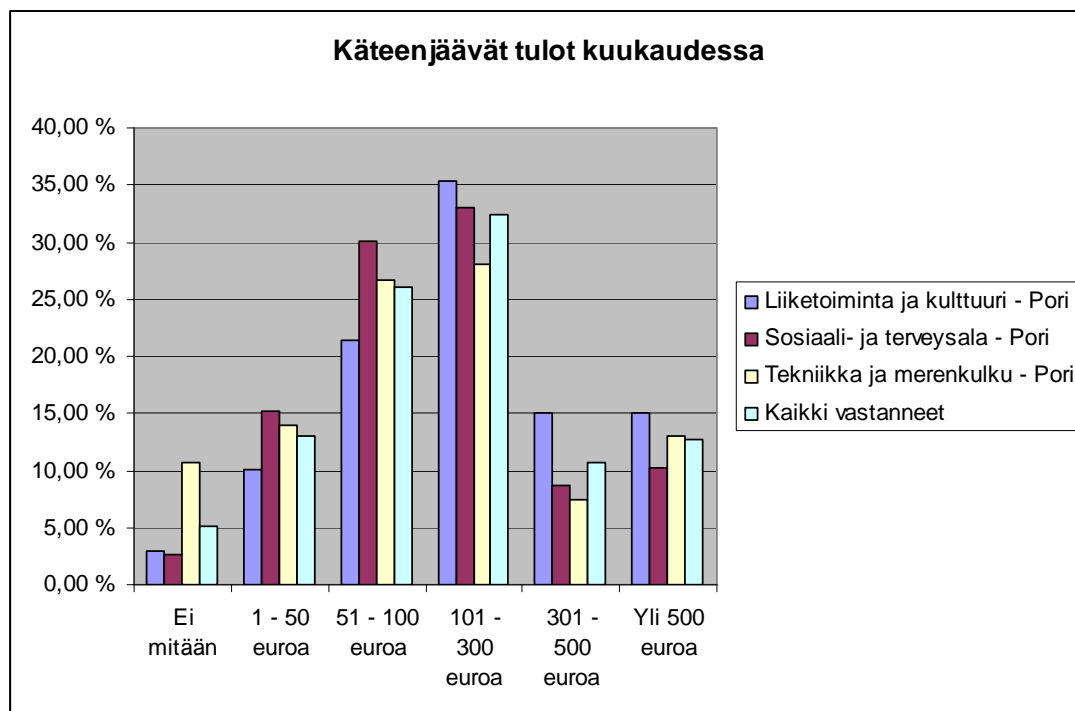
Kuviossa 6 on kuvattu prosentteina kunkin toimipisteen ikäjakauma. Kaikissa toimipisteissä suurin osa (n. 68 %) vastanneista oli 20–24 –vuotiaita. Kaikkien toimipisteiden opiskelijoiden ikäjakauma on suurin piirtein samanlainen, paitsi sosiaali- ja terveysalalla 25–29 –vuotiaita vähemmän ja yli 35-vuotiaita enemmän kuin muissa toimipisteissä.

Kuvio 6. Ikäjakauma toimipisteittäin. (n=751)

Viimeisenä taustatietokysymyksenä kysyttiin, kuinka paljon opiskelijalle jää käyttörahaa kuukaudessa pakollisten menojen, kuten vuokra, jälkeen (kuvio 7). Noin kolmannes (32,44 %) ilmoitti vastaukseksi 101–300 euroa. Neljännes (25,98 %) ilmoitti käyttövarakseen 51 – 100 euroa. Noin viidellä prosentilla opiskelijoista ei jää pakollisten menojen jälkeen euroakaan ja noin 13 prosentilla jää yli 500 euroa. Tämän kysymyksen ongelmana ovat tulkintavirheet; opiskelijat ovat saattaneet käsittää pakolliset menot eri tavalla.

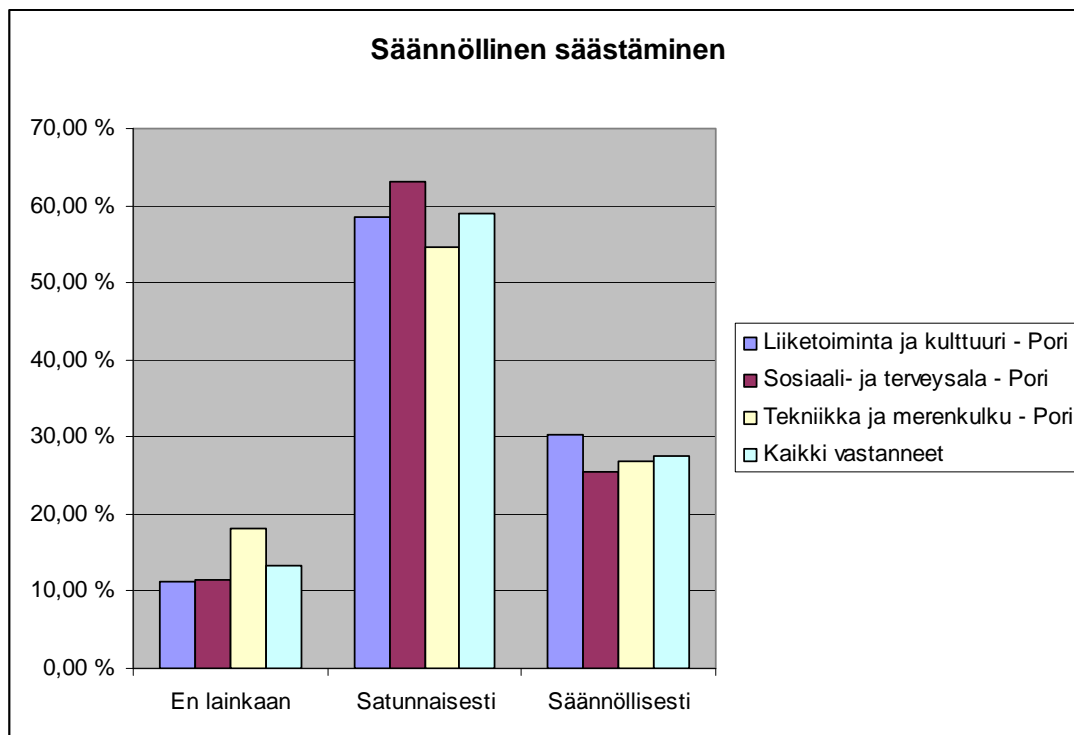
Toimipisteittäin jaoteltuna huomattavin ero on siinä, että tekniikan opiskelijoista yli kymmenelle prosentille ei jää kuukaudessa ollenkaan käyttövaraa, kun liiketalouden ja sosiaalialan opiskelijoiden vastaava prosenttiluku on vain muutama prosenti. Kuvio 7 voidaan myös nähdä, että liiketalouden opiskelijoista noin kolmannekselle jää yli 300 euroa kuukaudessa, kun tekniikan ja sosiaalipuolen vastaajista vain noin viidennekselle jää yli 300 euroa kuukaudessa.

Kuvio 7. Pakollisten menojen jälkeen jäävät tulot. (n=743)

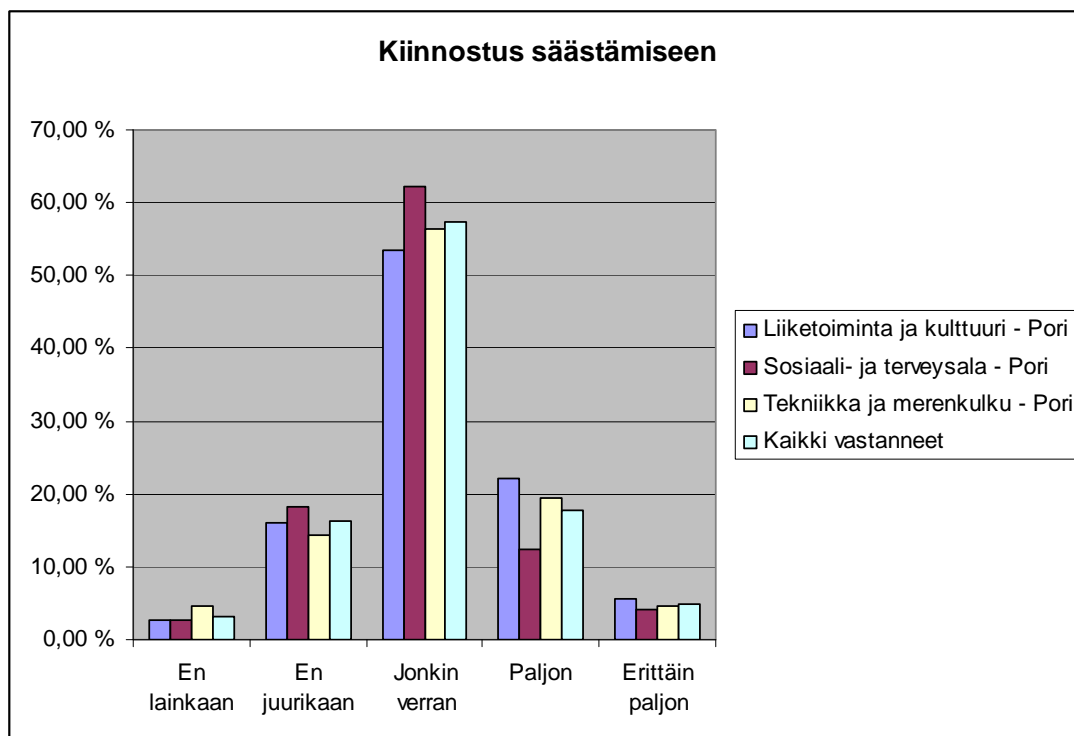
6.2 Säästämis- ja sijoittamiskysymykset

Tutkimuksessa kävi ilmi, että noin 59 % opiskelijoista säästää ainoastaan satunnaisesti ja noin 28 % säännöllisesti. Vastaajista noin 13 % ilmoitti, ettei säästä ollenkaan. Kuviosta 8 voidaan havaita, että eri toimipisteiden opiskelijoiden välillä ei ole suuria eroja. Tekniikan alan opiskelijoissa on eniten sellaisia henkilöitä, jotka eivät säästä ollenkaan. Vastausta tulkitessa pitää muistaa, että tekniikan alan opiskelijoissa oli myös eniten niitä, joille ei jää pakollisten menojen jälkeen kuukaudessa mitään käteen (kuvio 7).

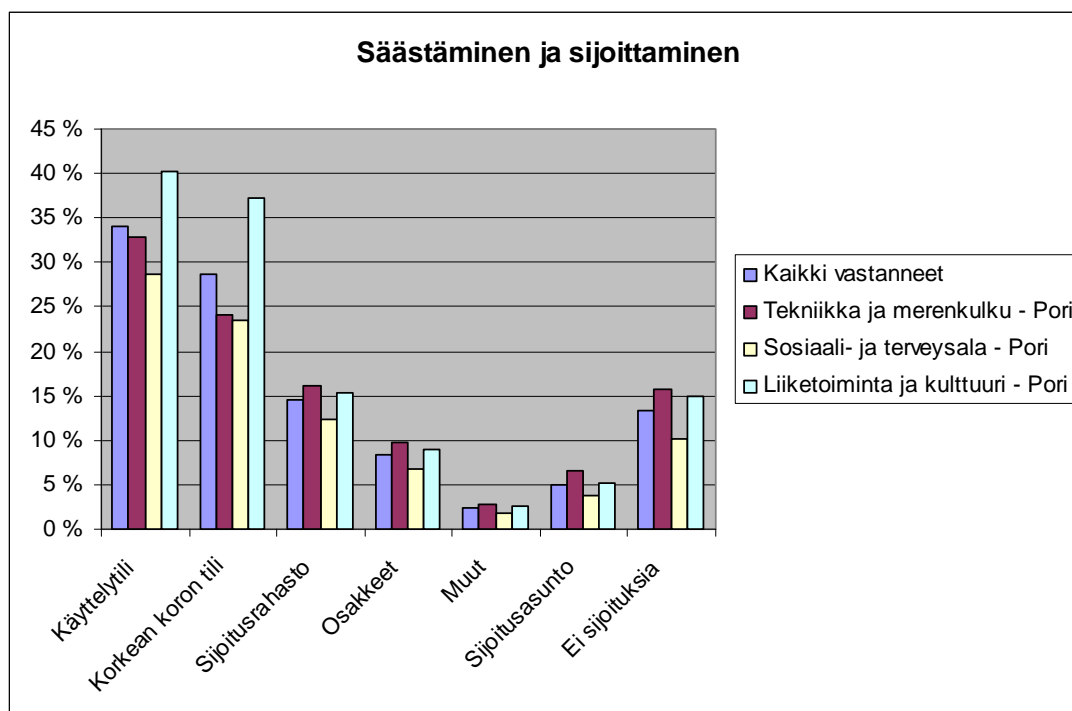
Kuvio 8. Säästämisaktiivisuus (n=751)

Suurin osa vastanneista (80 %) ilmoitti olevansa kiinnostunut säästämisestä. Kolme prosenttia säästäminen ei kiinnostanut lainkaan. Liiketalouden opiskelijoissa on enemmän kiinnostusta säästämiseen kuin muissa toimipisteissä. (kuvio 9)

Kuvio 9. Opiskelijoiden kiinnostus säästämiseen. (n=749)

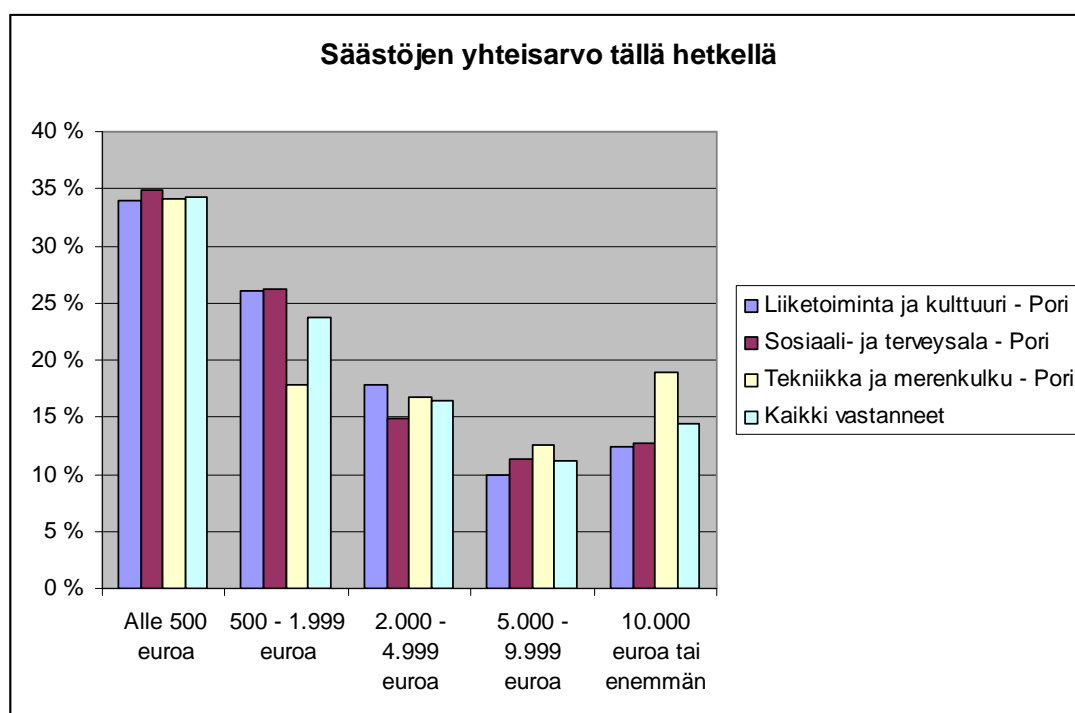
Tilisäästäminen houkuttelee opiskelijoita eniten, sillä 63 % vastaajista ilmoitti, että heillä on säästöjä joko käyttely- tai säästötileillä (kuvio 10). Käyttelytilit ovat kuitenkin kaikkein yleisin säästämisen muoto. Liiketoiminnan opiskelijoista 77 prosentilla, tekniikan opiskelijoista 57 prosentilla ja sosiaalialan opiskelijoista 53 prosentilla on säästöjä joko käyttely- tai säästötileillä. Sijoitusrahastoja on noin 14 prosentilla opiskelijoista. Osakkeita omistaa noin 8 prosenttia vastanneista. Eri toimipisteitä vertailtaessa havaitaan, että tekniikan toimipisteessä on eniten sijoitusrahasto-osuuksia ja osakkeita omistavia opiskelijoita sekä sellaisia, kenellä ei ole sijoituksia. Muita arvopapereita omistaa muutama prosentti opiskelijoista. Sijoitusasuntoja, -metsää tai muuta kiinteätä omaisuutta omistaa kaikissa toimipisteissä noin viisi prosenttia opiskelijoista.

Kuvio 10. Säästämisen ja sijoittamisen kohteet (n=752)

Kysyttäessä tämän hetkisen säästöjen yhteissummaa monet opiskelijat kokivat sen niin henkilökohtaisena tietona, että he eivät halunneet kertoa vastausta: vastaamattomuutta ilmeni kaikissa toimipisteissä suurin piirtein yhtä paljon; liiketaloudessa 26 (10 % kyselyyn vastanneista), sosiaalipuolella 29 (11 % kyselyyn vastanneista) sekä tekniikan puolella 25 (12 % kyselyyn vastanneista) jätti vastaamatta tähän kysymyksen. Niistä opiskelijoista, joilla ei ole säästöjä jätti noin puolet vastaamatta ja noin

puolet valitsi vaihtoehdon ”alle 500 €”. Vastanneita oli kuitenkin riittävästi, jotta voidaan tehdä prosentuaalisia vertailuja. Kuviosta 11 voidaan päätellä, että suurimmalla osalla opiskelijoista on varsin pienet säästöt, sillä noin kolmanneksella opiskelijoista on säästössä alle 500 euroa. Kuviosta nähdään, että pääsääntöisesti opiskelijoiden varakkuus on samanlaista toimipisteestä riippumatta. Poikkeuksena havaitaan tekniikan opiskelijat, joista 19 prosentilla on säästöjä yli 10.000 euroa. Suurimpien säästöjen yhtenä selittävänä tekijänä voidaan pitää sijoitusasuntoja, joiden arvo nousee poikkeuksetta yli 10.000 euron. Sen lisäksi yksi mahdollinen vaihtoehto voi olla tekniikan opiskelijoiden työtilanteet; esimerkiksi kesätyö oman alan tehtaassa vuoro-työssä poikii usein mukavia säästöjä.

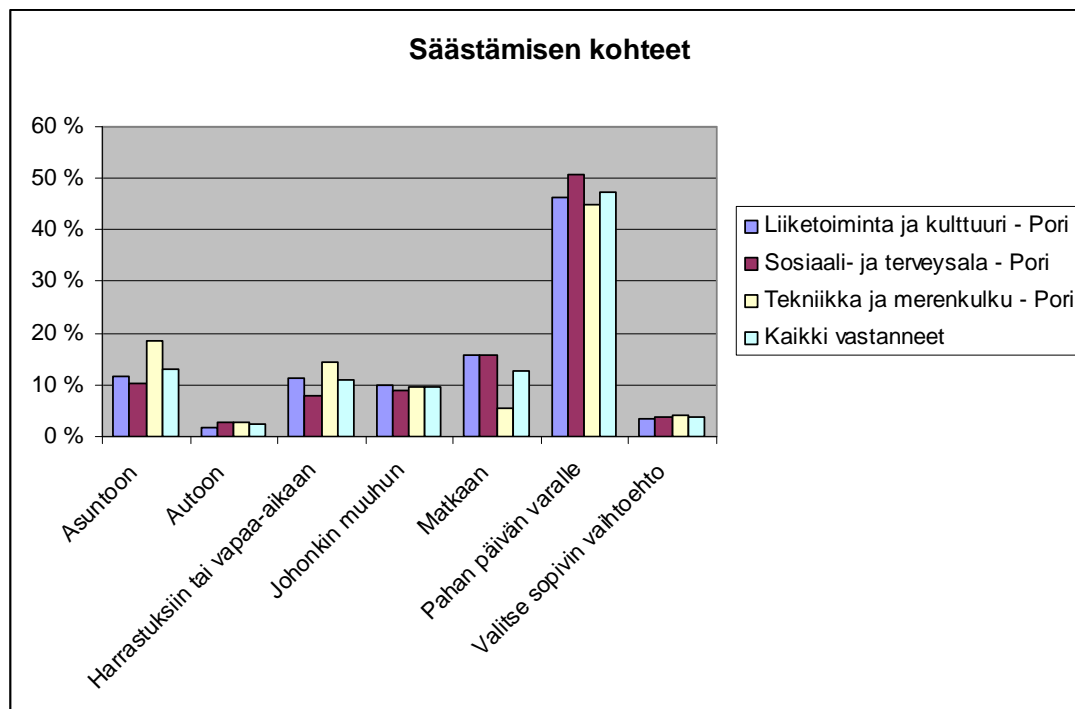

Kuvio 11. Säästöjen yhteisarvo tällä hetkellä (n=662)

Koska sijoittamisen on hyvä olla suunnitelmallista, kysyttiin opiskelijoilta myös sijoitussuunnitelman tekemisestä. Valtaosa (91 %) opiskelijoista ei ole tehnyt sijoitussuunnitelmaa. Näissäkään tuloksissa ei ole suurta eroa eri toimipisteiden välillä. Vaikka suurin osa ei miellä tehneensä sijoitussuunnitelmaa, eri kysymyksiä ja kaavioita tulkitessa havaitaan, että opiskelijoilla on kuitenkin jonkinlainen suunnitelma, mitä he eivät kuitenkaan miellä suunnitelluksi.

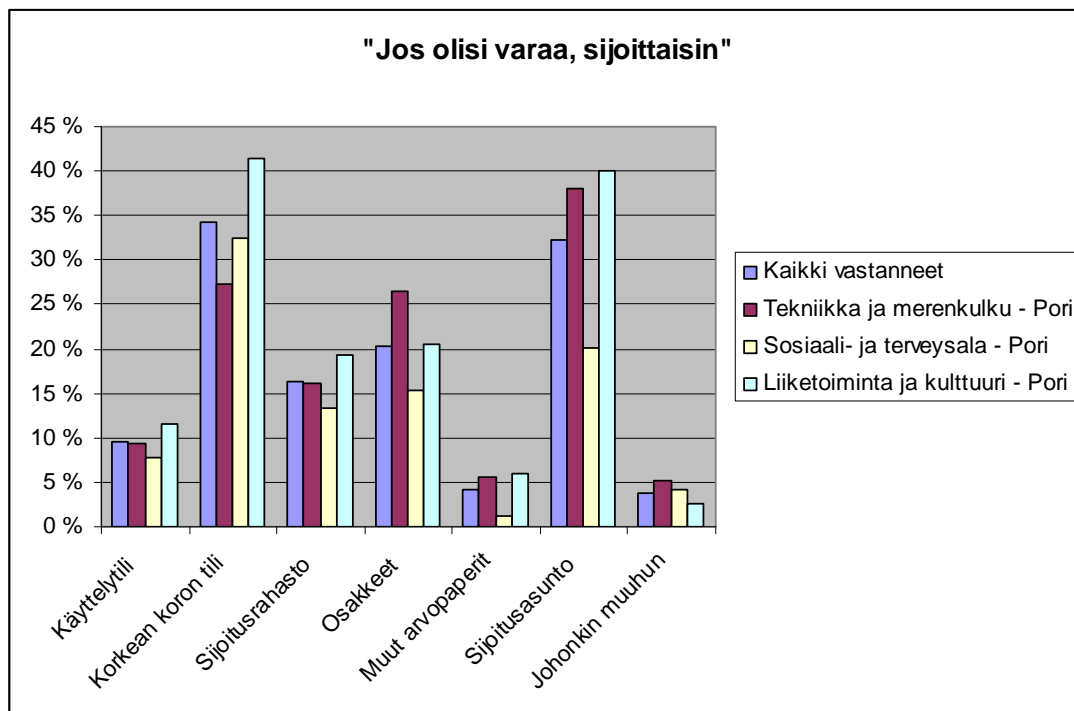
Kysyttäessä säästämisen tarkoitusta ja kohdetta noin puolet opiskelijoista vastasi

säästävänä pahan päivän varalle (kuvio 12). Muut vastausvaihtoehdot saivat tasaisesti kannatusta 10–20 prosentin tietämille. Tästä vastauksesta voidaan päätellä, että suurimmalla osalla opiskelijoista ei ole selvää kohdetta säästämiseksi, vaan rahoja käytetään tarpeen mukaan. Opiskelijoista jonkin verran ilmoitti säästävänä omaan eläkkeeseensä, omaan tai lapsien tulevaisuuteen sekä häihin tai remontointiin.

Kuvio 12. Opiskelijoiden syyt säästämiseksi. (n=724)

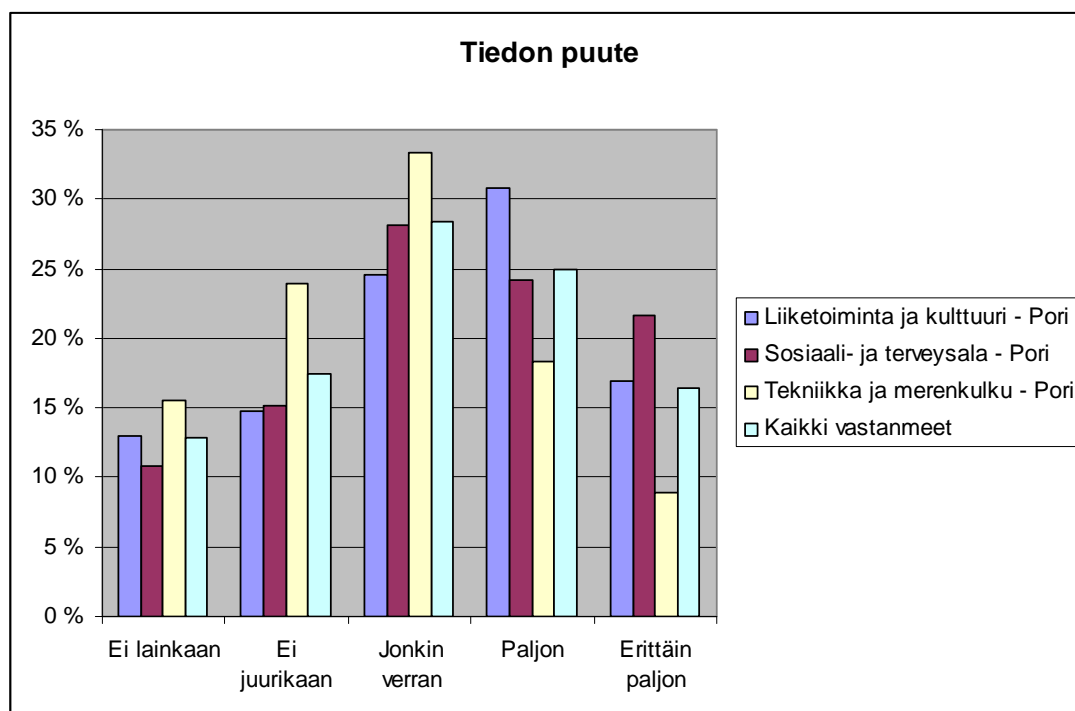
Kun opiskelijoilta kysyttiin sijoittamisen kohdetta, jos heillä olisi varaa sijoittaa, moni heistä sijoittaisi joko asuntoon tai korkean koron tilille. Tämä antaa viitteitä siihen, että opiskelijat ovat riskinkarttajia. Pääpiirteittäin vastaukset jatkavat samaa linjaa, poikkeuksena ovat sosiaali- ja terveysalan opiskelijat, joista vain noin 20 prosenttia sijoittaisi sijoitusasuntoon. Eroavaisuus sijoitusasunnon ostohalukkuudelle saattaa löytyä vastaajien tulkintaeroista; on todennäköistä, että muut opiskelijat ovat laske-neet sijoitusasunnoksi myös oman asuntonsa. Liiketalouden opiskelijoista löytyisi paljon korkean koron tileille sijoittajia. (kuvio 13)

Kuvio 13. Mieluisimmat sijoituskohteet (n=752)

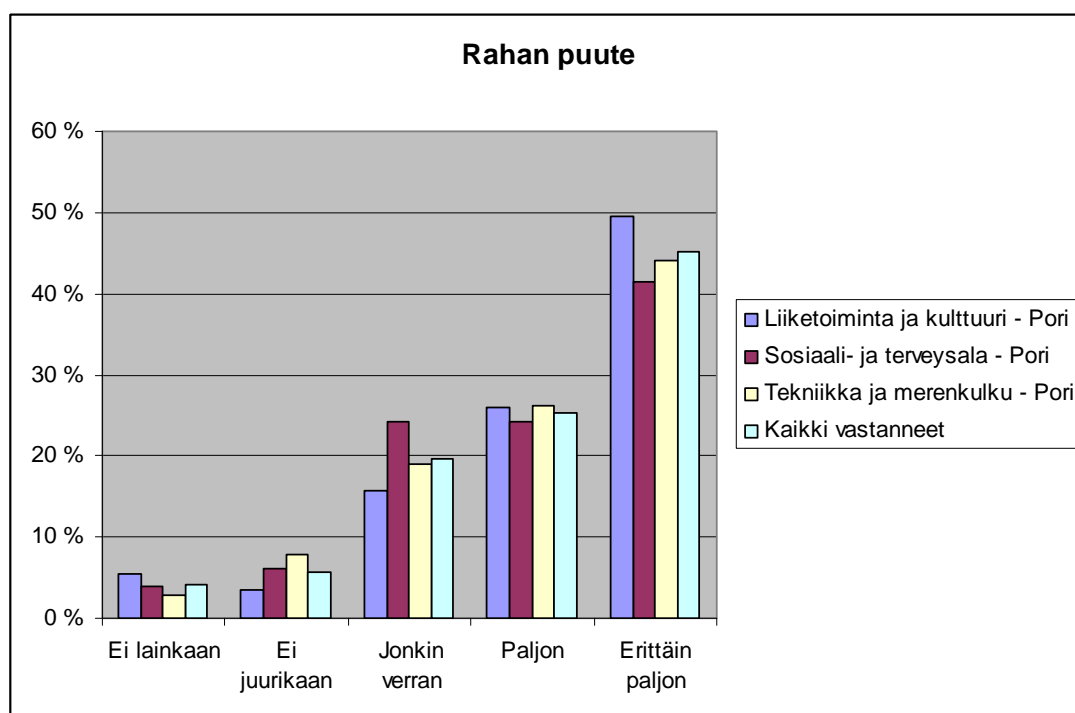
6.3 Sijoittamisintoon vaikuttavia syitä

Opiskelijoilta kysyttiin myös syytä siihen, että miksi he eivät sijoita arvopapereihin. Heiltä kysyttiin kuuden eri asian vaikutusta sijoittamiskäyttäytymiseen. Kysymyksiin vastasi 628 opiskelijaa. Kysyttäessä tiedon puutteen (kuvio 14) vaikutusta sijoittamisintoon yli neljännes vastaajista vastasi sen vaikuttavan jonkin verran. Kuvioista voidaan huomata se yllättävä seikka, että liiketalouden opiskelijoista lähes puolet ilmoitti tiedon puutteen vaikuttavan sijoittamisintoon joko paljon tai erittäin paljon. Tekniikan opiskelijoille tiedon puutteella oli vähiten vaikutusta.

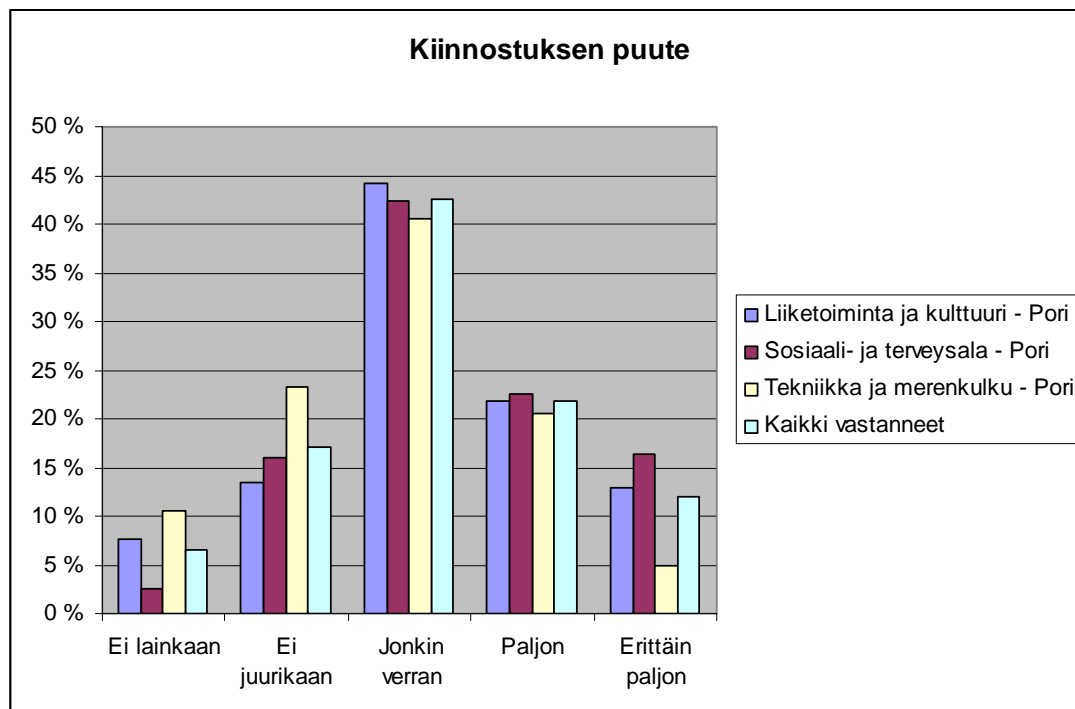
Kuvio 14. Tiedon puute (n=635)

Kysyttäessä rahan puutteen vaikutusta sijoittamisintoon opiskelijoiden kanta oli yhteneväinen. Noin 90 % mielestä he eivät sijoita arvopapereihin, koska heillä ei ole rahaa. (kuvio 15)

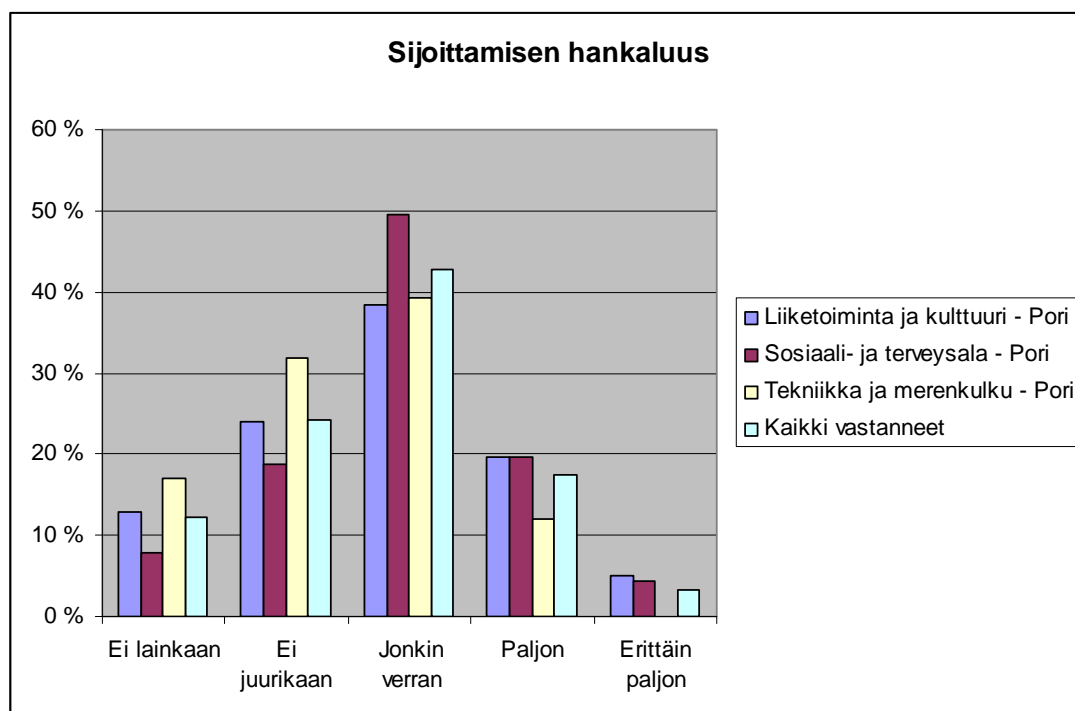
Kuvio 15. Rahan puute (n=634)

Kysyttäessä kiinnostuksen puutteen vaikutusta sijoitusintoon noin 40 prosenttia opiskelijoista vastasi sen vaikuttavan jonkin verran. Kuviota 16 tulkitsemalla voidaan päätellä, että tekniikan puolen opiskelijoita kiinnostaa arvopaperisäästäminen enemmän kuin liiketalouden ja sosiaali-alan opiskelijoita.

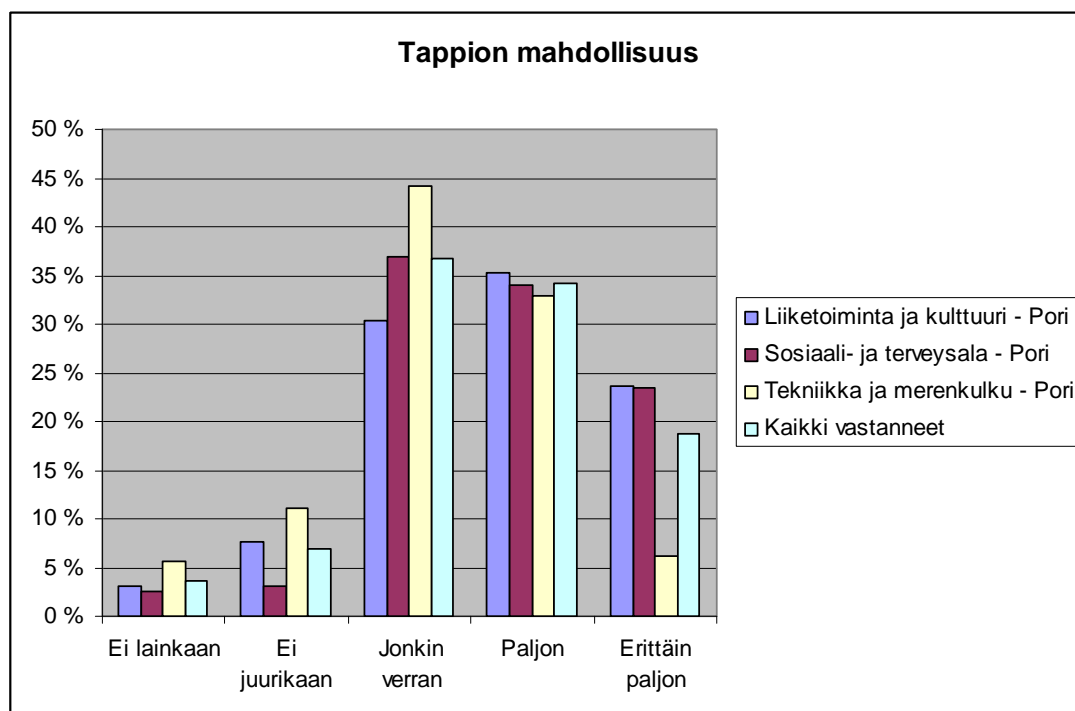
Kuvio 16. Kiinnostuksen puute (n=635)

Lähes kukaan ei kokenut, että sijoittamisen hankaluus vaikuttaisi erittäin paljon sijoittamisintoon (kuviota 17). Suurimman osan mielestä sijoittamisen hankaluudella on vaikutusta vain jonkin verran.

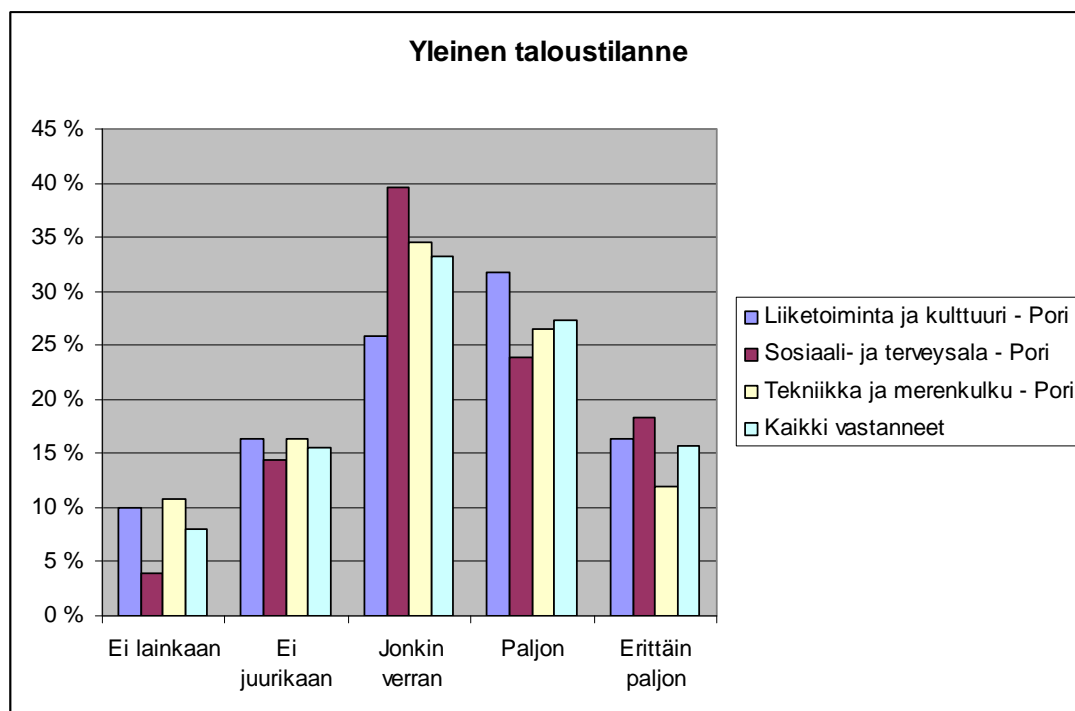
Kuvio 17. Sijoittamisen hankaluus (n=630)

Yksi suurimmista vaikuttajista sijoittamisintoon on tappion mahdollisuus. Noin 80 prosenttia vastaajista ilmoitti sen vaikuttavan joko jonkin verran, paljon tai erittäin paljon. Ainoastaan tekniikan opiskelijoiden mielestä tappion mahdollisuus ei vaikuta niin paljoa sijoittamisintoon. (kuvio 18)

Kuvio 18. Tappion mahdollisuus (n=633)

Nykyisen epävarman taloustilanteen vuoksi on aiheellista kysyä sen vaikutusta sijoitusintoon (kuviot 19). Jokaisella tutkitulla toimialalla yli 70 % opiskelijoista on sitä mieltä, että nykyinen taloustilanne vaikuttaa sijoittamisintoon ja vain noin kymmenen prosenttia opiskelijoista ilmoitti, ettei yleisellä taloustilanteella ole lainkaan vaikutusta sijoitusintoon. Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoista vajaan viiden prosentin mielestä yleinen taloustilanne ei vaikuta heidän sijoittamisintonsa.

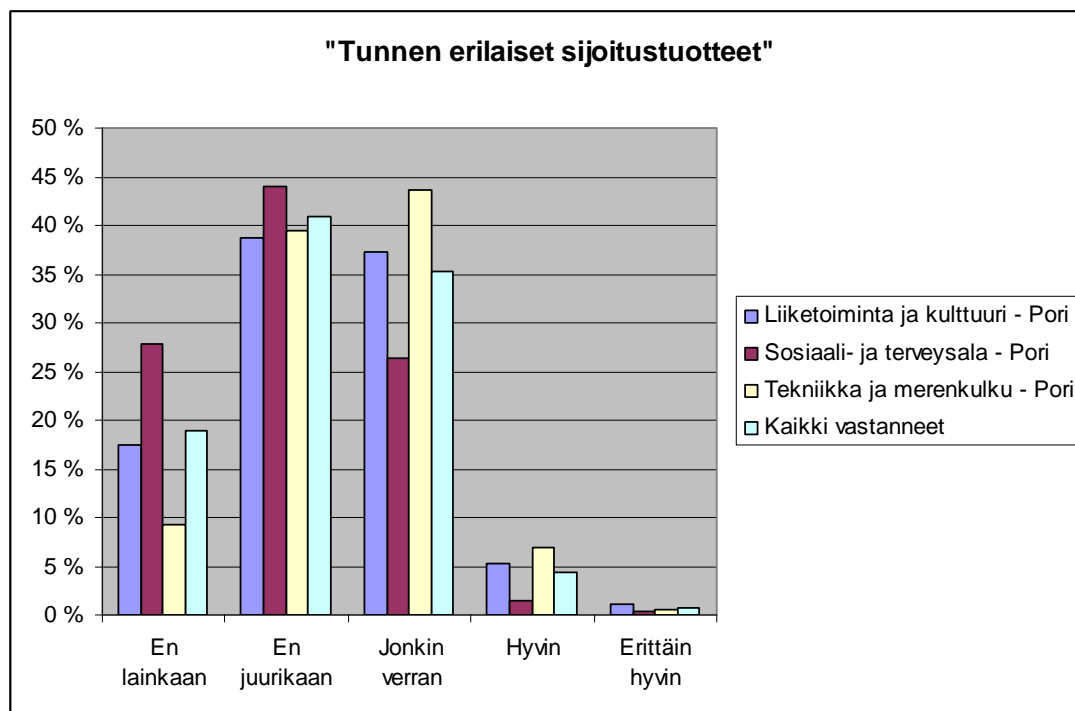
Kuvio 19. Yleinen taloustilanne (n=628)

6.4 Sijoitusasioiden tunteminen

Näiden kolmen kysymyksen tarkoituksena oli selvittää sekä opiskelijoiden tietämystä että heidän luottamustaan omiin kykyihinsä.

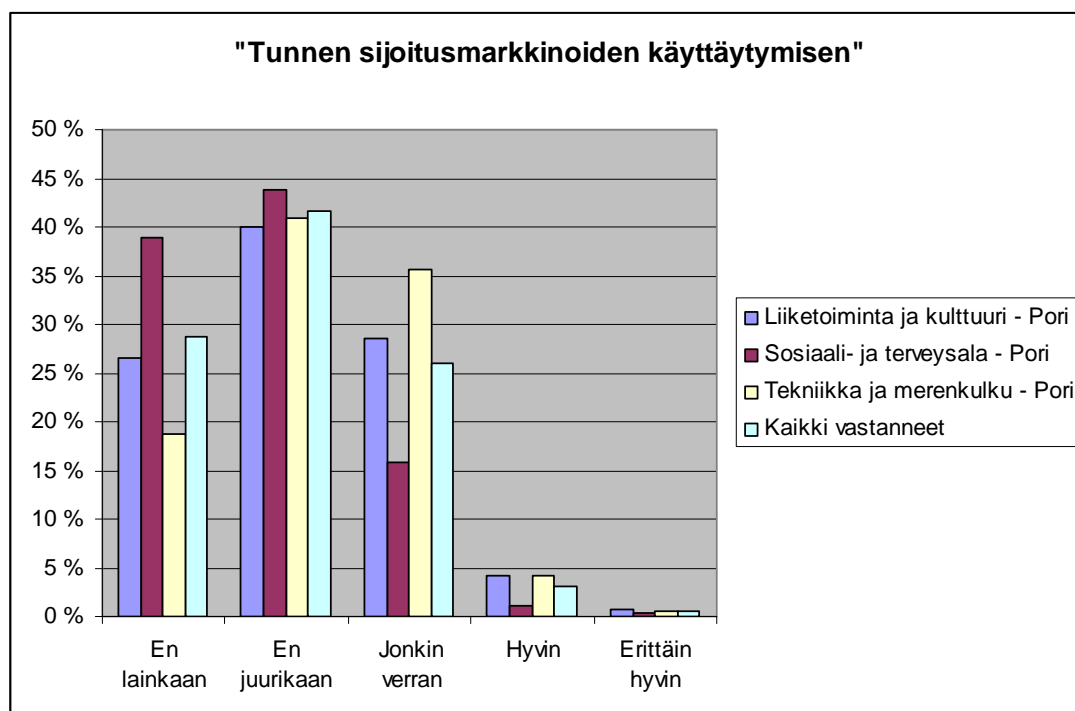
Kysyttäessä opiskelijoilta sijoitustuotteiden tuntemusta (kuviot 20) paljastui, että vain muutama prosentti uskoi tuntevansa erilaiset sijoitustuotteet hyvin. Sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoilla oli eniten opiskelijoita, jotka eivät tunne sijoitustuotteita. Luottamus omiin tietoihin oli suurinta tekniikan opiskelijoilla, tosin heistäkin vain noin seitsemän prosenttia ilmoitti tuntevansa eri sijoitustuotteet hyvin. Liiketalouden opiskelijoiden vastaukset olivat lähellä keskiarvovastauksia. Suurin osa opiskelijoista ilmoitti, että joko

ettei juuri tunne sijoitustuotteita tai tuntee sijoitustuotteita jonkin verran.

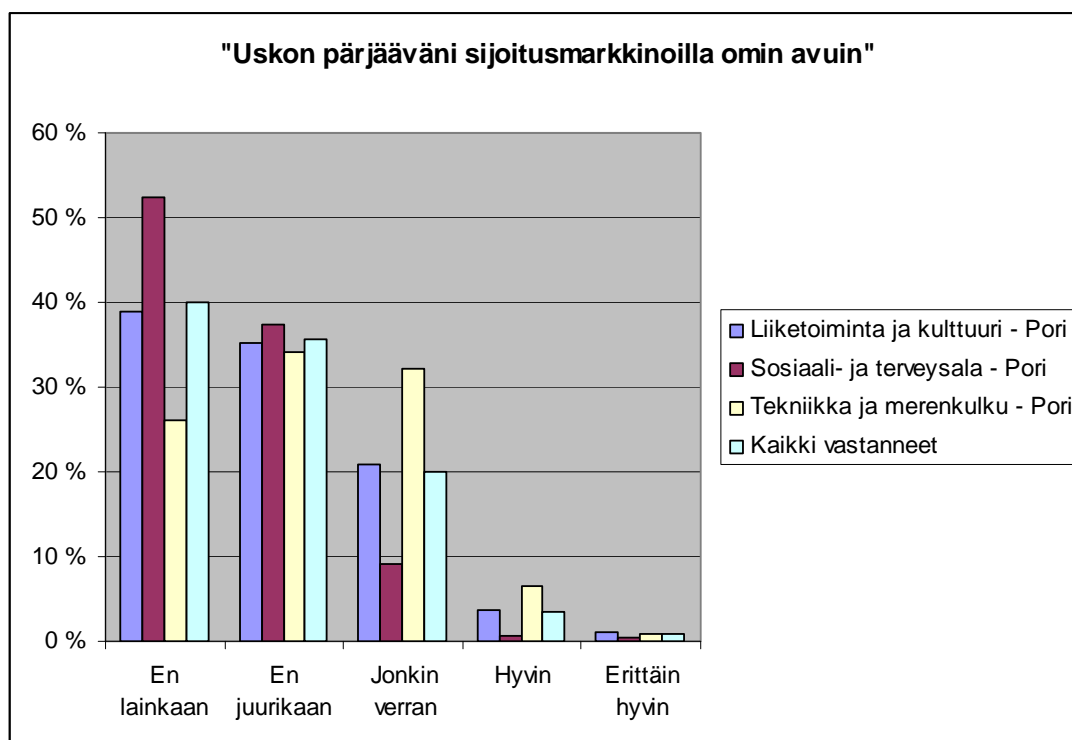
Kuvio 20. Sijoitustuotteiden tunteminen (n=749)

Kysyttäessä sijoitusmarkkinoiden käyttäytymisestä (kuvio 21) vastauslinja on lähes identtinen edellisen kysymyksen kanssa. Noin 42 prosenttia opiskelijoista ilmoitti, ettei juuri tunne sijoitusmarkkinoiden käyttäytymistä. Edellisten tulosten linjaa jatkuen noin 39 prosenttia sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista ilmoitti, ettei tunne sijoitusmarkkinoiden käyttäytymistä ollenkaan. Vain marginaalinen prosentti ilmoitti tuntevansa sijoitusmarkkinoiden käyttäytymisen.

Kysymys 21. Sijoitusmarkkinoiden käyttäytymisen tunteminen (n=745)

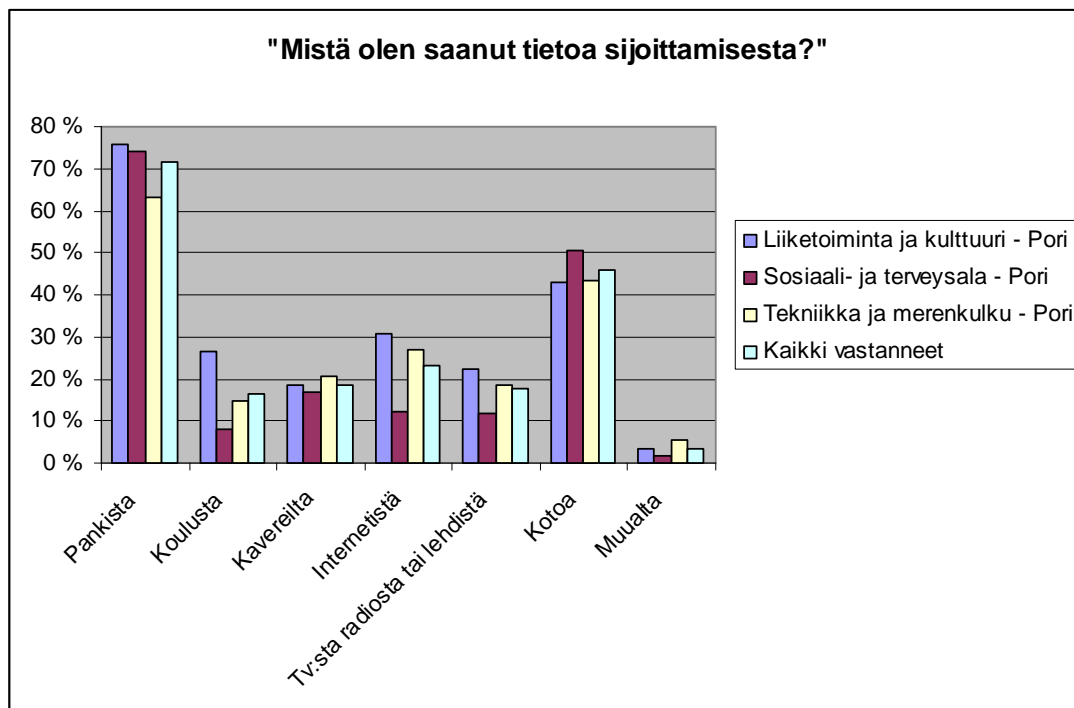
Kysymysryhmän viimeisessä kysymyksessä kysyttiin opiskelijoiden uskomusta siitä, että he pärjäisivät sijoitusmarkkinoilla omin avuin (kuvio 22). Sosiaali- ja terveystieteiden alan opiskelijoista yli puolet ei usko pärjäävänsä sijoitusmarkkinoilla omin avuin. Tekniikan ja merenkulun opiskelijat olivat tässäkin kysymyksessä kaikkein luottavaisimpia itseensä ja noin 40 prosenttia heistä ilmoitti pärjäävänsä omin avuin joko jonkin verran tai paremmin. Liiketalouden opiskelijat olivat tässäkin kysymyksessä joukon keskivaiheilla ja heidän vastauksensa olivat hyvin lähellä keskiarvovastauksia.

Kuvio 22. Pärjääminen sijoitusmarkkinoilla. (n=746)

6.5 Tiedonsaanti

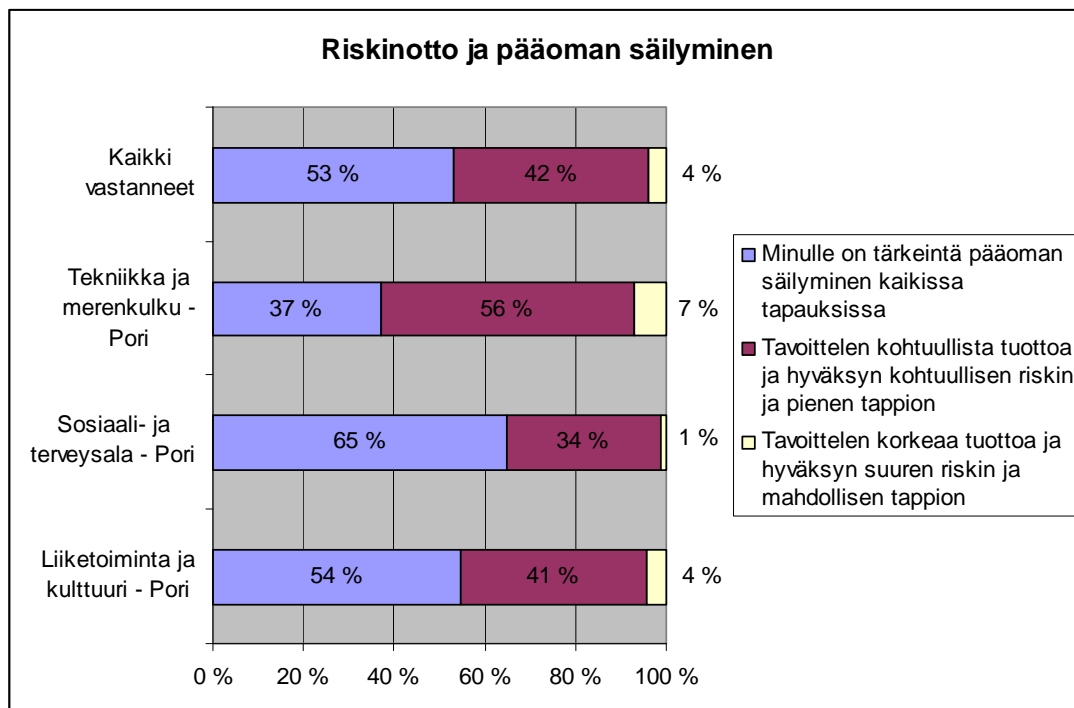
Opiskelijoilta haluttiin myös selvittää, mistä he ovat saaneet tietoa sijoittamisesta. (kuvio 23) Yli 70 prosenttia kaikista opiskelijoista ilmoitti saaneensa tietoa pankista. Silmiinpistävin ero opiskelijoiden välillä on se, että valtaosa hoiva-alan opiskelijoista ilmoitti saaneensa tietoa joko pankista tai kotoa muiden tiedonsaantilähteiden jäädessä erittäin vähälle. Tämä tulos tukee väitettä, että hoiva-alan opiskelijat eivät juuri ole kiinnostuneita säästämisestä eivätkä etsi tietoa omakätisesti. Tekniikan opiskelijat tuntuvat hankkivan tietoa itsenäisesti. Liiketalouden opiskelijoille jonkinlainen sijoittamistieto kuuluu koulutusohjelmaan, mutta silti vain noin neljännes liiketalouden opiskelijoista ilmoitti saaneensa tietoa sijoittamisesta myös koulusta.

Kuvio 23. Tiedonsaanti (n=752)

6.6 Riskinsietokyky

Tutkimuksen yksi mielenkiintoisimmista aiheista oli säästetty kyselyn loppuun. Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös opiskelijoiden riskinsietokykyä (kuvio 24). Tutkimuksessa havaittiin, että noin puolet opiskelijoista haluaa karttaa riskiä ja säilyttää pääoman kokonaisuudessaan. Vain marginaalinen neljä prosenttia hyväksyy suuremman tappion, jos on mahdollisuus korkeaan tuottoon. Tutkimus paljasti myös, että tekniikan opiskelijoissa on enemmän riskinottajia kuin liiketalouden ja hoiva-alan opiskelijoissa. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista jopa 65 prosenttia vastasi haluavansa säilyttää pääomansa tekniikan prosenttien ollessa vain 37. Liiketalouden opiskelijoista hieman yli puolelle (54 %) on tärkeintä säilyttää pääoma ja noin 41 % on valmis ottamaan pienen riskin.

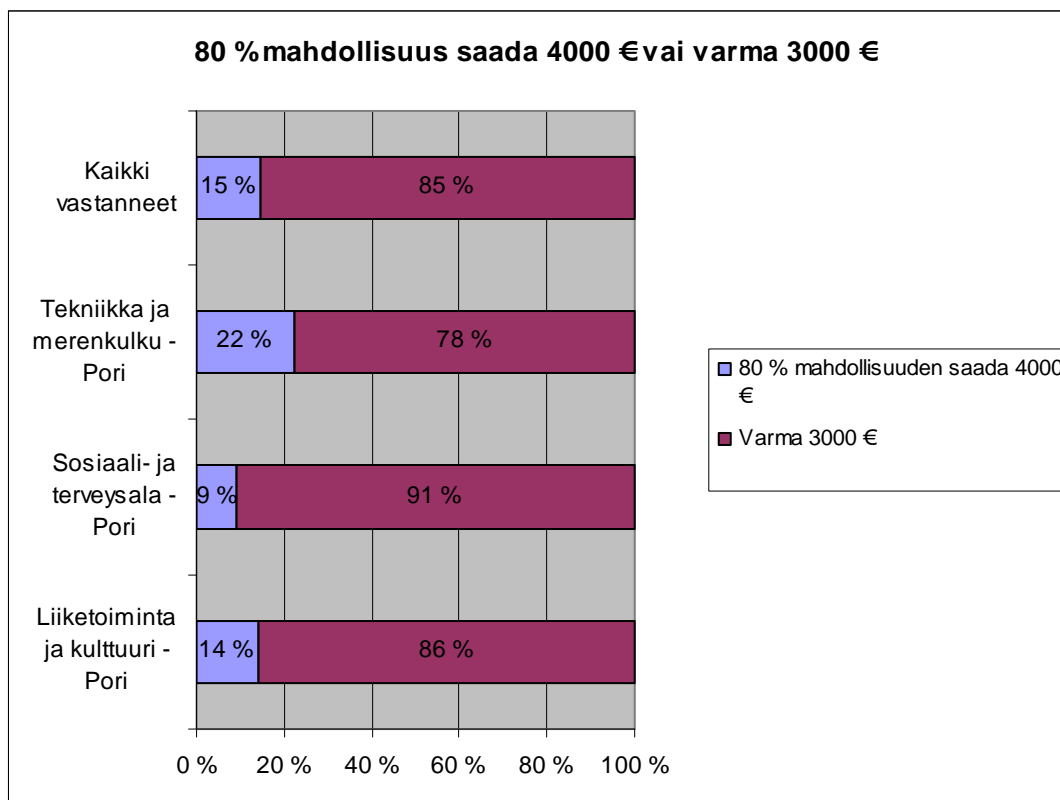
Kuvio 24. Riskinottohalukkuus ja tuottotavoite (n=745)

Opiskelijoiden riskinottohalukkuus haluttiin ottaa tarkempaan tarkasteluun. Taulukossa 2 on kuvattu riskinottohalukkuus-kysymykseen vastanneet iän ja sukupuolen mukaan jaoteltuna. Taulukosta voidaan havaita, että miehet ovat halukkaampia ottamaan riskiä kuin naiset. Vaikuttaisi myös siltä, että miesten riskinottohalukkuus kasvaa iän lisääntyessä, naisten riskinottohalukkuuden laskiessa tai pysyessä samana. Riskinottohalukkuutta voitaneen selittää esimerkiksi varojen määrällä kasvulla ja elämäntilanteiden muutoksilla. Täysin suoria johtopäätöksiä asiasta ei voi tämän tutkimuksen perusteella kuitenkaan vetää vaan asia vaatisi lisätutkimuksia.

Taulukko 2. Riskinottohalukkuus ja tuottotavoite ikäryhmittäin. (n=745)

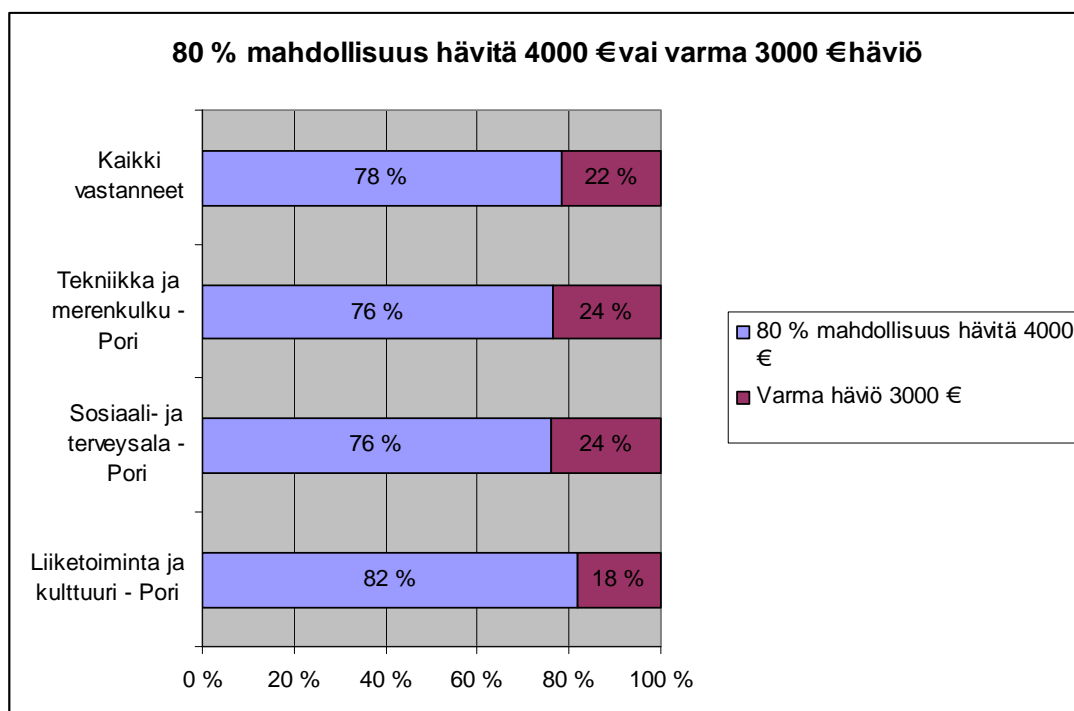
	Mies					
Valitse itseäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto	Alle 20	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 tai yli	Kaikki miehet
Minulle on tärkeintä pääoman säilyminen kaikissa tapauksissa	67 %	34 %	32 %	29 %	18 %	33 %
Tavoittelen kohtuullista tuottoa ja hyväksyn kohtuullisen riskin ja pienen tappion	33 %	56 %	56 %	71 %	64 %	57 %
Tavoittelen korkeaa tuottoa ja hyväksyn suuren riskin ja mahdollisen tappion	0 %	10 %	12 %	0 %	18 %	11 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
	Nainen					
Valitse itseäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto	Alle 20	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 tai yli	Kaikki naiset
Minulle on tärkeintä pääoman säilyminen kaikissa tapauksissa	53 %	64 %	62 %	75 %	61 %	63 %
Tavoittelen kohtuullista tuottoa ja hyväksyn kohtuullisen riskin ja pienen tappion	47 %	36 %	38 %	25 %	37 %	36 %
Tavoittelen korkeaa tuottoa ja hyväksyn suuren riskin ja mahdollisen tappion	0 %	1 %	0 %	0 %	2 %	1 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kyselyn viimeisessä kysymysparissa haluttiin selvittää opiskelijoiden tappiokamoa. Opiskelijoilta kysyttiin, kumman vaihtoehdon he valitsisivat, jos tarjolla olisi joko varma 3000 euroa tai 80 % mahdollisuus saada 4000 % / 20 % mahdollisuus jäädä nolville. 85 % kaikista vastanneista ottaisi varman rahan. Jälleen sosiaali- ja terveysalan opiskelijat karttaisivat eniten riskiä; jopa 91 % valitsisi varman vaihtoehdon. Tekniikan opiskelijoista sen sijaan 22 % yrittäisi saada parempaa tuottoa. Liiketalouden opiskelijat jäävät tässäkin kysymyksessä keskivaiheille; 86 % heistä ottaisi varman 3000 euroa ja 14 % yrittäisi saada parempaa tuottoa. (kuviokuva 25)

Kuvio 25. Voitonmahdollisuus (n=752)

Vaihdettaessa kysymyksen asetelmaa niin, että vaihtoehtoina on varma 3000 euron häviö tai 20 % mahdollisuus jäädä nolllille / 80 % mahdollisuus joutua maksamaan 4000 euroa, 78 prosenttia opiskelijoista yrittäisi päästä nolllille ja vain 22 prosenttia valitsisi varman mutta pienemmän tappion. Selvitettäessä tappiokamhoa huomattiin, että sekä tekniikan että sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista 76 prosenttia yrittäisi päästä nolllille. Liiketalouden opiskelijoista 82 % yrittäisi päästä samaan. Tästä voimme päätellä, että kun mahdollisuutena on voittaa rahaa, opiskelijat mieluummin ottavat varman rahan kuin riskin nolllille jäämisestä. Tappion ollessa kyseessä sillä ei tuntunut suurimmalle osalle olevan merkitystä onko maksettava summa 3000 vai 4000 euroa vaan tärkeintä on mahdollisuus päästä nolllille. (Kuvio 26)

Kuvio 26. Tappion mahdollisuus (n=752)

7 TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa vertaillaan luvun 6 tutkimustuloksia aikaisempien tutkimusten ja alan teorian antamiin tuloksiin sekä kerrotaan johtopäätökset tästä tutkimuksesta. Sen lisäksi lyhyesti käsitellään tutkimuksen tuloksen antamat mahdollisuudet muun muassa jatkotutkimuksiin.

7.1 Tutkimuksen tulokset

Tutkimus osoitti, että käytännön toiminnassa eri toimipisteiden opiskelijoiden välillä ei ole suuria eroja. Kaikkien toimipisteiden opiskelijoita säästäminen kiinnostaa jonkin verran. Tutkimuksessa paljastui, että liiketalouden opiskelijoilla jää kuukaudessa eniten rahaa pakollisten menojen jälkeen, mutta osa tästä erosta voi johtua kysymysten ja vastausten erilaisesta tulkinnasta.

Tutkimuksessa havaittiin, että liiketalouden opiskelijoissa oli eniten tilisäästäjiä.

Säästöjen määrässä eri koulutusohjelmien opiskelijoiden välillä ei ollut juuri eroja, poikkeuksena tosin tekniikan opiskelijoissa oli huomattavasti muita enemmän varakkaampia opiskelijoita ja vastaavasti säästöjä välillä 500–1999 euroa muita vähemmän. Säästöjen kohdetta kyseltäessä kaikkien toimipisteiden opiskelijat tuntuivat säästävän pääasiassa pahan päivän varalle.

Tutkittaessa syitä opiskelijoiden sijoittamattomuuteen havaittiin, että rahan puute oli suurin syy siihen, että opiskelijoilla ei ole säästöjä tai sijoituksia. Tämä havainto oli yhteneväinen jokaisessa tutkitussa toimialassa. Toiseksi suurin syy sijoittamattomuuteen oli tappion mahdollisuus. Myös tiedon ja kiinnostuksen puutteet sekä sijoittamisen hankaluus ja yleinen taloustilanne vaikuttavat jonkin verran siihen, että opiskelijat eivät sijoita. Sosiaali- ja terveysalan sekä liiketalouden opiskelijoiden vastaukset olivat suurin piirtein samankaltaisia eikä niissä ollut mainittavia eroavaisuuksia. Tekniikan ja merenkulun opiskelijoiden sijoittamisinnon puutteeseen edellä mainitut syyt vaikuttivat vähemmän kuin kahteen muuhun tutkittuun toimialaan.

Tutkimuksessa kysyttiin opiskelijoilta, kuinka hyvin he tuntevat tuntevansa sijoitus tuotteita ja markkinoiden käyttäytymistä sekä kuinka hyvin he uskovat pärjäävänsä sijoitusmarkkinoilla. Tulkittaessa vastauksia voidaan huomata, että opiskelijat eivät tunne sijoitustuotteita riittävästi. Tekniikan alalla opiskelevat uskovat tuntevansa sijoitustuotteet ja sijoitusmarkkinoiden käyttäytymisen kohtuullisesti. Yllättävää kyllä, liiketalouden opiskelijoissa on vähemmän alaa tuntevia ihmisiä kuin tekniikan puolella. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tietämys asioista oli heikointa. Kysyttäessä omin avuin pärjäämisestä sijoitusmarkkinoilla lähes kukaan vastanneista ei uskonut pärjäävänsä erittäin hyvin. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat eivät käytännössä usko pärjäävänsä ollenkaan tekniikan opiskelijoiden uskoessa pärjäävänsä jonkin verran. Liiketalouden opiskelijat sijoittuivat vastauksissa näiden kahden koulutusohjelman välimaastoon.

Selvitettäessä tiedonsaantikanavia selvisi, että suurin osa opiskelijoista saa tietoa sijoittamisesta tai säästämistä pankista tai kotoa. Liiketalouden ja tekniikan alan opiskelijat saavat tietoa myös internetistä ja julkisista lähteistä, kuten lehdistä. Liiketalouden opiskelijat ilmoittivat saaneensa tietoa myös koulusta. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista kovinkaan moni ei ollut saanut tietoa muualta kuin pankista tai

kotoa, mikä tosin johtunee oman kiinnostuksen puutteesta.

Tutkittaessa opiskelijoiden riskinsietokykyä havaittiin, että tekniikan alan opiskelijoissa on hieman enemmän riskihakuisempia kuin kahdessa muussa koulutusohjelmassa. Tämän tutkimuksen tuloksena havaittiin, että miehet ovat riskinottohalukkaampia kuin naiset. Sen lisäksi miesten riskinottohalukkuus tuntui iän myötä lisääntyvän ja naisten pysyvän ennallaan tai jopa laskevan. Suurimmalle osalle opiskelijoista tärkeintä on pääoman säilyminen joko kokonaan tai osittain pienellä riskillä. Tappion mahdollisuuden ollessa kyseessä, suurin osa opiskelijoista haluaisi ottaa riskin, jos mahdollisuutena olisi tappion pieneminen.

7.2 Tutkimuksen reliaabelius ja validius

Mahdollisia luotettavuusongelmia tässä tutkimuksessa oli kysymysten tulkintaongelmat sekä vastaajien mielikuvat ja rehellisyys. Koska vastaukset tukivat aikaisempia tutkimuksia, ei ole syytä olettaa, että vastaajat olisivat olleet epärehellisiä. Tulkintavirheiden mahdollisuuksia tällaisessa tutkimuksessa ei pystytä paremmin tutkimaan, mutta ne on huomioitu tulkittaessa vastauksia.

Tutkimuksen reliaabeliudella tarkoitetaan tutkimuksen mittaustulosten toistettavuutta (Hirsjärvi ym. 2008, 226). Tätä tutkimusta voidaan pitää kohtuullisen luotettavana tutkimuksena, tutkimuksen tulokset voidaan toistaa lähettämällä samat kysymykset uudelleen. Tietenkin tämä tutkimus kuvaa tämän hetkistä tilannetta ja uusittaessa tutkimusta tuloksissa saattaa tulla joitakin eroja.

Kun arvioidaan tutkimuksen validiutta eli pätevyyttä, arvioidaan tutkimuksen kykyä mitata juuri sitä, mitä oli tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2008, 226). Tämän tutkimus on validi, koska esitetyillä kysymyksillä saatiin riittävän tarkasti vertailtua eri koulutusohjelmien välisiä eroja eli esitetyillä kysymyksillä saatiin vastaus tutkimusongelmaan.

7.3 Jatkomahdollisuudet

Tämä tutkimus antoi vastauksen tutkimuskysymykselle ja tarkoituksena oli vain kar- toittaa yleisellä tasolla tutkitut asiat. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi tutkia opiskelijoiden riskinottohalukkuutta tarkemmin. Olisi mielenkiintoista tutkia iän vai- kutusta riskinottohalukkuuteen ja syitä riskinottohalukkuuden muutokseen. Sen li- säksi jokaisen toimialan tulisi tarjota opintojakso säästämis- ja sijoittamisaiheesta, sillä nyky-yhteiskunnassa elävien nuorten ja aikuisten tulisi omata ainakin perustie- dot aiheesta, jolloin muun muassa talousuutiset aukeaisivat ihmisille aivan eri taval- la. Liiketalouden opiskelijoille tämä on eriarvoisen tärkeää, koska tulevina talousalan ammattilaisina tradenomiopiskelijoiden tulisi omata ainakin perustiedot ja -taidot muun muassa osakesäästämisestä ja ihmisten käyttäytymisestä säästö- ja sijoitusti- lanteissa.

8 LÄHTEET

Anderson, N. & Tuhkanen, J. 2004. Järkevän sijoittamisen perusteet. Helsinki. Edita.

Finanssialan keskusliitto. 2008a. Kotitalouksien varat ja velat 2008. [saatavilla <http://www.fba.fi/asp/system/empty.asp?P=2930&VID=default&SID=537459087269490&S=0&C=27008>]

Finanssialan keskusliitto. 2008b. Nuorisotutkimus 2008. [saatavilla <http://www.fba.fi/asp/system/empty.asp?P=2379&VID=default&SID=537459087269490&S=0&C=27066>]

Heiskanen, M. 2008. Fiilis johtaa sijoittajan harhaan. Talouselämä 30.5.2008 [saatavilla <http://www.talouselama.fi/sijoittaminen/article165848.ece>]

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu. Tammi.

Huusko, M. 2006. Tunteilu vie tuotot. Arpopaperi 27.1.2006

Järvimäki, E. 2008. Analyysi nuoresta säästäjä-asiakkaasta: case: Nordea Pankki Suomi Oyj. Haaga-Helium ammattikorkeakoulu.

Kallunki, J-P., Martikainen, M. & Niemelä J. 2002. Ammattimainen sijoittaminen. Helsinki. Kauppakaari

Karjalainen, M. & Kerttula, L. 2005. Opiskelijoiden sijoittajakäyttäytyminen ja tietämys eri säästämahdollisuuksista. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Lindström, K. 2005 Menesty osakesijoittajana. Helsinki. Talentum.

Marttila, J. 2000. Psykologia ohjaa sijoittajaa. Arvopaperi 11/2000. Forssa.

Pellikka, A. 2006. Nuorten sijoituskäyttäytyminen Helsingin seudulla. Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu.

Puttonen, V. 2001. Sijoituskirja. Helsinki. WSOY.

Pörssisäätiö. 2008. Sijoittajan vero-opas 2008 [saatavilla http://www.porssisaatio.fi/s/f/editor/attachments/Vero-opas_2008.pdf]

Suomen Pankki. Neljännesvuositiedote 5.2.2008 [saatavilla http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/rahoitustilinpito/index_2008_02_05.htm]

Vierola, T. 2009. Osakemarkkinaintegraatio ja sen vaikutus kansainvälisen hajautta-

missen kannattavuuteen. Vaasan yliopisto.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki. Tammi.

Vastaanottaja: timo.anttila@student.samk.fi

Piilokopiona: opiskelijat.sotepo; opiskelijat.lipo; opiskelijat.tekpo

Otsikko: VASTAA JA VOITA!

Hei!

Opiskelen taloushallintoa SAMK:ssa ja teen opinnäytetyönäni säästämisaiheisen kyselytutkimuksen.

Olisitko ystävällinen ja auttaisit kanssaopiskelijan valmistumista vastaamalla linkin takaa löytyvään kyselyyn. Kyselyn täyttämiseen menee vain muutama minuutti.

Linkki:

<http://www.bit.spt.fi/asp/thequestions/thequestions.asp?hotoperation=saastamistutkimus>

Vastausaikaa on 12.4.2009 asti.

Sähköpostiosoitteensa jättäneiden kesken arvotaan lahjakortti (30€) Porin keskustassa sijaitsevaan vaateliikkeeseen. Voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti sähköpostiin ja kysytään toivetta.

Tutkimuksen tietoja käsitellään ja säilytetään luottamuksellisesti eivätkä yksittäiset vastaukset ilmene tutkimusraportissa. Yhteystietojasi käytetään ainoastaan arvonnassa eikä niitä luovuteta ulkopuolisille.

Jos sinulla on kysyttävää tutkimuksesta, voit lähettää niitä tähän sähköpostiosoitteeseen tai soittaa numeroon 040 747 5254

Terveisin,

Timo Anttila

Kysymykset

Perustiedot

Sukupuoleni

Mies
Nainen

Ikäni

alle 20
20-24
25-29
30-34
35 tai yli

Toimipisteeni on

Liiketoiminta ja kulttuuri
Tekniikka ja merenkulku
Sosiaali- ja terveysala

Pakollisten menojen (vuokrat, laskut jne) jälkeen käteeni jää kuukaudessa

0 euroa
1-50 euroa
51-100 euroa
101-300 euroa
301-500 euroa
yli 500 euroa

Säästän

Säännöllisesti
Satunnaisesti
En lainkaan

Olen kiinnostunut säästämisestä/sijoittamisesta

En lainkaan En juurikaan Jonkin verran Paljon Erittäin paljon

Minulla on säästöjä tai sijoitettuja varoja (voit valita useita)

Korkeamman koron tilillä (säästö, sijoitus jne tilit)
Käyttelytilillä (esim. palkkatili)
Sijoitusrahastossa
Osakkeissa
Muissa arvopapereissa
Sijoitusasunnossa, -metsässä tai vastaavassa kiinteässä omaisuudessa
Minulla ei ole säästöä/sijoituksia

Säästöjeni/sijoitusteni yhteisarvo on tällä hetkellä

alle 500 €
500 - 1.999 €
2000 - 4.999 €
5.000 - 9.999 €
Yli 10.000 €

Olen tehnyt itselleni sijoitussuunnitelman

Kyllä

En

Jos minulla olisi varaa, sijoittaisin

Korkeamman koron tilille (säästö, sijoitus jne tilit)

Käyttelytilille (esim. palkkatili)

Sijoitusrahastoon

Osakkeisiin

Muihin arvopapereihin

Sijoitusasuntoon, -metsään tai vastaavaan kiinteään omaisuuteen

Muuhun, mihin?

Säästän ensisijaisesti

Asuntoon

Autoon

Matkaan

Harrastuksiin/vapaa-ajan viettoa varten

Pahan päivän varalle

Muuhun, mihin?

Vastaa näihin vain jos sinulla ei ole sijoituksia

Sijoitusintonni vaikuttaa? (1 = ei lainkaan, 2 = ei juurikaan, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5 = erittäin paljon)

Tiedon puute	1	2	3	4
Rahan puute	1	2	3	4
Kiinnostuksen puute	1	2	3	4
Sijoittamisen hankaluus	1	2	3	4
Tappion mahdollisuus	1	2	3	4
Yleinen taloustilanne	1	2	3	4

Vastaa seuraaviin väittämiin (1=en lainkaan...5=erittäin hyvin)

Tunnen sijoitusinstrumentit mielestäni

Tunnen sijoitusmarkkinoiden käyttäytymisen

Uskon pärjääväni sijoitusmarkkinoilla omin avuin

Olen saanut tietoa säästämisestä

Pankista

Koulusta

Kavereilta

Internetistä

Tv, radio, lehdet

Kotoa

Muulta, mistä

Valitse itseäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto

Hyväksyn suuren riskin ja mahdollisen tappion, jos on saavutettavissa korkea tuotto

Hyväksyn kohtuullisen riskin ja pienen tappion, jos on saavutettavissa kohtuullinen tuotto

Minulle on tärkeintä pääoman säilyminen kaikissa tapauksissa

Jos sinulle annetaan kaksi vaihtoehtoa: 80 % mahdollisuus voittaa 4000 €(20 % mahdollisuus jäädä nolliille) tai saat varmasti 3000 € kumman valitset?

1) 80 % mahdollisuuden saada 4000 €

2) varma 3000 €

Entä jos vaihtoehtoina on: 80 % mahdollisuus hävitä 4000 €(20 % mahdollisuus jäädä nolliille) tai varma 3000 €häviö?

1) Kokeilen 20 % mahdollisuutta jäädä nolliille

2) Maksan 3000 €